UPOZNAJTE SVETU MISU

Donji Andrijevci, 2011.

Sadržaj

ŠTO JE TO SVETA MISA? **3**
Moj nedjeljni susret 5
Vrijeme za druženje 10

1. UVODNI OBREDI 15
Pokajnički čin 19
Gospodine, smiluj se... 24
Slava Bogu na visini... 25

2. SLUŽBA RIJEČI 28
Misna čitanja 32
Evanđelje i propovijed 36
Vjerovanje 41
Molitva vjernih 43

3. EUHARISTIJSKA SLUŽBA 46
Priprava darova – prikazanje 47
Euharistijska molitva, Predslovlje 51
Posveta – Pretvorba 54
Molitva Gospodnja - Oče naš... 62
Obred mira 67
Lomljenje kruha - Jaganjče Božji 70
Sveta Pričest 74

4. ZAVRŠNI OBREDI 80
Blagoslov – Idite u miru! 80
Što nakon svete mise? 84

RED SVETE MISE 85
GRAFIČKI PRIKAZ REDA SVETE MISE 92

ŠTO JE TO SVETA MISA?

"Što je sveta misa?" Nema sumnje da bi ovo pitanje mnogim kršćanima moglo izgledati skoro nekorisno. Čemu takvo pitanje? Svake nedjelje idemo na misu, reći će oni, mi dobro znamo što je misa! Zašto postavljati takvo pitanje?

Ipak je potrebno takvo pitanje! Često se majke i očevi u obitelji, koji su redovito slali svoju djecu na misu svake nedjelje, duboko rastuže i ožaloste gledajući svoju djecu: čim dođu u mladenačke godine, ne žele više ići na misu. Zašto, ako ne zato, što ne znaju što je sveta misa? Kao da ih misa više ne zanima. Oni sigurno znaju kako se redaju misni obredi. Još im u ušima odjekuju misne pjesme. Ali to ih ne zanima, jer ne vide ništa izvan toga, ne znaju ništa više od toga.

Hvala Bogu da dolazite na svetu misu. No, i sami si možete postaviti pitanje koliko ju razumijete? Jeste li kada razmišljali o pojedinim dijelovima svete mise? Pitajte odrasle kršćane: "Što je za vas sveta misa?" Iz odgovora koje dobijete vidjet ćete što će vam reći. Reći će po prilici ovako: "Misa je obred, u kojem se Isus uprisutnjuje i daje se vjernicima u svetoj Pričesti." To je sve istina! Ali bitni, točan odgovor, mnogo je dublji, složeniji, iscrpniji i bogatiji. Zato ćemo pokušati ući dublje u smisao i dati odgovor na pitanje "Što je to sveta misa?"

U starom Egiptu mladi faraon (car) obilazio je svoje carstvo. U jednom pustom kraju zatekao je radnike koji prave cestu. Bili su umorni i žedni jer su vodu morali donositi izdaleka. Faraon, vidjevši to, smilovao se i dao je iskopati duboki bunar. Radnici su se odušević. Mogli su nesmetano, sretno i zadovoljno nastaviti svoj posao. I već stoljećima se na tom istom izvoru putnici krijepe i utažuju svoju žeđ. Tako je i nama Isus Krist na Veliki četvrtak darovao "izvor" - svetu misu gdje kršćani već dvije tisuće godina crpe snagu za svoj vjernički život i utažuju žeđ svoje duše. Nemojmo zanemariti taj Božji dar.

Katekizam Katoličke Crkve govori da je **sveta misa središnji sakrament i izvor sveg kršćanskog života.** Sav liturgijski i vjernički život - ima središte u svetoj misi. Na to nas upućuje i crkvena zapovijed koja nalaže da **svake nedjelje i blagdana sudjelujemo na svetoj misi.** Pravi kršćani osim velikog razloga neće propustiti svetu misu nedjeljom. Oni koji su najpobožniji nastoje biti na misi, ako je ikako moguće, češće kroz tjedan. Dakle, potrebno je postaviti pitanje: "Što je sveta misa?" U ovoj knjizi želimo iznijeti ono što je zaista bitno, ono što je najvažnije u misi i što sveta misa predstavlja u mome kršćanskom životu! **Svetu misu treba upoznati.** Zato vam pružamo ovaj *mali priručnik* da upoznate svetu misu kako bi ona postala dio vašeg života, na korist vama i vašoj obitelji.

Priređivači

MOJ NEDJELJNI SUSRET

Isusov primjer

Jednom je Isus ispričao prispodobu o zakopanom blagu. Siromašan seljak orao je tuđu njivu. Oruđi otkrio je blago - velik ćup pun zlatnih dukata. Što će seljak sada? Najprije se osvrnuo da provjeri nije li ga tko vidio, a onda brzo zatrpao ćup i orao dalje. Sutradan je rasprodao sve što je imao, kuću, njivicu i stoku. Potom je sa svim onim novcem otišao vlasniku njive i zamolio ga da mu je proda. Vlasnik, ne znajući što je orač našao, proda mu njivu. Naš seljak radostan ode kući. Dao je sve što je imao i postao najveći bogataš u svojoj okolici.

Na što je Isus mislio kada je ovu priču pričao? Mislio je na kraljevstvo Božje. On kaže: "Kraljevstvo je Božje kao blago zakopano na njivi." To je blago koje mnogi ljudi, čak ni mnogi vjernici, ne poznaju. A čim netko shvati što je to kraljevstvo nebesko, daje sve što ima da se domogne toga blaga. Takvo blago je i sveta misa. Zato kršćani svake nedjelje, poneki i radnim danom, rado dolaze na misu.

Nedjeljni odmor - naše vrijeme za Gospodina

Da bi naš susret s Gospodinom bio što bliskiji i dublji, nedjeljom ne radimo, nego slavimo sv. misu, odmaramo i obnavljamo svoje snage za novi tjedan.

Nedjeljom ne radimo ne samo zbog odmora - uostalom možemo se odmarati neki drugi dan u tjednu - **već da imamo vremena za Boga**, da budemo slobodni za slavljenje svete mise. Naše poslanje, kao čovjeka i kao kršćanina, jest slaviti, častiti i hvaliti Boga zbog njegovih divnih djela prema nama.

Nedjeljni nas odmor oslobađa zauzetosti pretjeranim radom koji čovjeka čini tvrdim prema drugima i nagoni da zanemaruje svoju dušu. Stoga je potrebno da se bar jednom tjedno okrenemo prema sebi i prema Bogu, isključimo iz svojih planova i uzdignemo nebeskim vrijednostima. **Svaka nedjelja je dan Kristova uskrsnuća – "mali Uskrs".** Zato treba Bogu zahvaliti i s braćom i sestrama radosno slaviti.

Žurimo na sveti susret

Kad u nedjelju čujemo glas zvona, ostavljamo sve i idemo prema svetom mjestu susreta - u crkvu. Glas zvona je "glas" Božji. To nebeski Otac zove svoju djecu sebi na druženje i na misno slavlje.

U svetoj Kristovoj "drami" svatko od nas igra veliku ulogu i stoga ne smijemo kasniti, već požuriti kao što je, privučena ljubavlju, žurila Magdalena u uskrsno jutro. U crkvu idemo ne stoga što nam je to zapovjeđeno, već stoga što je to potreba naše duše. **Euharistija je povlašteni susret s Kristom, svat-**

ko od nas je osobno pozvan i mora dati svoj odgovor, osobno sudjelovati s Kristom. Toga nema ako svetu misu pratimo na radiju ili gledamo na televiziji. Tako je mogu pratiti samo oni koji su bolesni ili spriječeni: to je ipak nekakva duhovna korist.

Usputni susreti

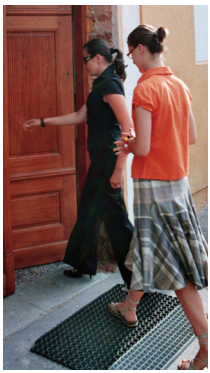

Idući prema mjestu susreta, nailazimo na ljude koji ne mare za Krista i ne idu u crkvu, koji ne znaju kako je dobar Gospodin. I ti si, Gospodine, onog povijesnog četvrtka kad si ulazio u Jeruzalem slaviti Posljednju večeru - za nas prvu svetu misu - susretao i prijatelje i neprijatelje, i za sve si prinio žrtvu svog života. Jedni idu na svetu misu, drugi na zabavu, izlet, utakmicu... Želimo ti, Gospodine, donijeti srce i duh kakav ti želiš, za sve nas, jer ti na svoju misu pozivaš sve, sa svih raskrižja. Idemo na misu radi sebe, da sve preporučimo tvojoj milosrdnoj ljubavi i blagoslovu.

Mjesto svetog susreta

Naša crkva mjesto je pravog susreta. To je zajednica Božjeg naroda, Crkva sazidana od živog kamenja. Zajednica treba prostor gdje će se okupiti, moliti i slaviti bogoslužje. Taj potrebni i uređeni prostor gdje se kršćanska zajednica okuplja jest naša župna

(filijalna) crkva. Čitav svijet je Božji prostor. Ali postoje posebna mjesta gdje se odvija bogoštovni život. Ta mjesta su istinska središta iz kojih zrači slava Božja koja obuhvaća sav svijet.

S braćom i sestrama

U crkvi se susrećemo s mnogo braće i sestara i osjećamo se s njima povezani. Svi smo tu domaći, svi

jedna obitelj, nitko nije stranac ni pridošlica. Nema više gospodara ni slugu. Svi smo Božja djeca, svi okupljeni oko istog stola i istog kruha. Kristova ljubav pozvala je sve i povezala u jedno Tijelo. "Vi ste tijelo Kristovo, a pojedinci udovi" (1 Kor 12,27). "Ja sam trs, vi ste mladice", veli nam Krist (Iv 15,1). Svi smo se skupili radi Tebe, Kristе, stoga znamo da si ovdje prisutan kako si kazao: **"Gdje su dvojica ili trojica sabrani radi mene, tu sam i ja među njima"** (Mt 18,20).

Susret sa svećenikom

Susrećemo se sa svećenikom jer bez njega nema svete žrtve. Po sakramentu svetog reda on je pozvan i ovlašten djelovati u ime Kristovo; predvodi slavlje svete mise. Susret sa svećenikom je susret s onim koji je poseban Božji službenik, susret s čovjekom koji nam pomaže da otvorimo dušu za susret s Kristom.

Mi smo u dubini duše obilježeni znakom Krista Svećenika. Po preporodu krštenja i pomazanju Duha Svetoga povezani smo s Kristovim svećeništvom. Sa svećeništvom svoga svećenika i svih svećenika, zajednički prinosimo istu svetu žrtvu. Svi sudjeluju u vršenju Kristove svećeničke službe u svetoj misi, iako na različit način. Zamislite koje li časti! Mi smo sudionici tako visokog plemstva, mi obični kršćani, radnici, đaci, starci i bolesnici... Svi smo mi uzdignuti iz praha u "sveti narod" u "kraljevsko svećenstvo" (1 Pt 2,9) te možemo prinositi Bogu svetu žrtvu. Zar se ne bismo trebali tome uistinu radovati"?

Sveta misa i nedjelja

- krenimo na vrijeme u crkvu
- obucimo se svečanije
- u srcu mislimo o misi i svojoj vjeri
- neka nam misa bude središte dana
- blagujmo zajedno ručak u obitelji
- razgovarajmo više s ukućanima
- izbjegavajmo sukobe
- nađimo vremena za tišinu i za sebe
- budimo dobro raspoloženi i gostoljubivi
- posjetimo nekoga i razveselimo

VRIJEME ZA DRUŽENJE

"Spomeni se da svetkuješ Dan Gospodnji"

Ima obitelji u kojima otac radi u jednoj tvornici, majka u drugoj, a djeca su u školi. Neki su od njih na poslu ujutro, drugi poslije podne. Prolaze dani, a oni se rijetko vide, a još rjeđe sjednu da bi porazgovarali. Kako se ti ukućani osjećaju? Jesu li sretni?

Ljudi nemaju vremena jedni za druge. Nemaju vremena za razgovor, za povjeravanje; ne mogu se uzajamno izjadati, našaliti, nasmijati, utješiti i ohrabriti. Kako bi bilo da mladić, zaručnik, ne nalazi vremena za djevojku, zaručnicu, ili ona za njega? Za one koje volimo i koji su nam važni moramo imati vremena.

Imati vremena za...

Ljudi ne mogu biti sretni ako nemaju s kime razgovarati, izmijeniti misli i iskustva, jedni drugima nositi radost. Bez toga je čovjek sve manje čovjek, a sve više sličan nekom stroju, automatu bez srca i duše.

Čovjek mora imati vremena za čovjeka, prijatelja. Kako bismo onda mogli biti Božji prijatelji i saveznici, kako bismo mogli živjeti njegovim životom vjere, nade i ljubavi – kad ne bismo imali vremena da se posebno s njim porazgovaramo. Za svako prijateljstvo, za svako drugovanje onih koji se vole treba određeno vrijeme.

Prijateljstvo i ljubav su trajni, ne traju samo za vrijeme sastanka; ali bez takvih sastanaka ipak bi ugasli. Sastanci i razgovori su kao dodavanje ulja i zraka svjetiljci ljubavi koja gori u srcima prijatelja.

Sveta vremena

I za drugovanje s Bogom treba pronaći i odrediti neko vrijeme. Zato govorimo o svetim vremenima. U danu je takvo sveto vrijeme doba jutarnje, podnevne i večernje molitve. U tjednu je sveto vrijeme svaka nedjelja. Kroz godinu ima još drugih Bogu posvećenih dana. To su zapovijedani blagdani. Ta sveta vremena, Bogu posvećeni dani, toliko su važni da je sam Bog tomu posvetio posebnu zapovijed koja glasi: **"Spomeni se da svetkuješ dan Gospodnji!"**

Posveta slobodnog vremena

Ujutro, čim se probudimo, čim ustanemo, prije početka rada, treba moliti. Treba reći Bogu da smo mu zahvalni što nam je darovao još jedan dan te ga zamoliti za pomoć tijekom cijelog tog dana. Barem jednom dnevno treba se s Bogom družiti. A navečer, prije spavanja, pred njim se osvrnuti na to kako smo taj dan proveli. Vidjeti u čemu smo uspjeli, a što smo

pokvarili. Zahvaliti mu za pomoć, pokajati se za ono što smo zlo ili loše načinili, odlučiti sutrašnji dan još bolje proživjeti.

Sveta misa

Nekome se čini da je to suvišno zapovijedati. Treba li prijatelju zapovijedati da pođe na sastanak s prijateljem ili zaručniku da pođe zaručnici? Sigurno ne. Tko je Božji prijatelj, često na Boga misli i sretan je da se s njim nađe u molitvi. Ova Božja zapovijed ipak je jako potrebna. Ona svakog Božjeg prijatelja opominje koliko je to važno i čuva ga od lijenosti i hladnoće u molitvi. Onome tko uopće ne moli i ne svetkuje sveta vremena, ta zapovijed poručuje neka se ne zavarava, neka ne misli da je pravi Božji prijatelj, kada to zapravo nije.

Nemaju vremena

Ima ljudi, i mlađih i starijih, koji kažu da u Boga vjeruju, ali da nemaju vremena moliti, ići u crkvu, svetkovati nedjelje i blagdane. Što to znači...? Znači da zacijelo imaju važnijega posla, da smatraju kako je nešto drugo važnije od prijateljstva s Bogom.

Izgleda da takvi ljudi podcjenjuju Boga i krivo procjenjuju sebe. Kakav bi to bio Bog koji ne bi bio

vrijedan da mu posvetimo određeno vrijeme za molitvu, određene dane kao blagdane? Ako Bog nije vrijedan da mu posvetimo barem desetak minuta svakog dana i barem jedan sat svake nedjelje i blagdana – kako možemo tražiti da mi budemo Bogu vrijedni i važni?

Zamislite dječaka koji u kući, u sobici na katu, ima dragog djeda koji ga je učio hodati, koji ga je na rukama nosio, s njim se igrao, posvuda ga vodio. Sad je djed obolio i leži u krevetu. Dječak kaže da djeda jako voli, a nikad ne ide u djedovu sobu da ga upita: "Kako si djede?" Je li istina da taj dječak voli svoga djeda?

Nedjeljna misa

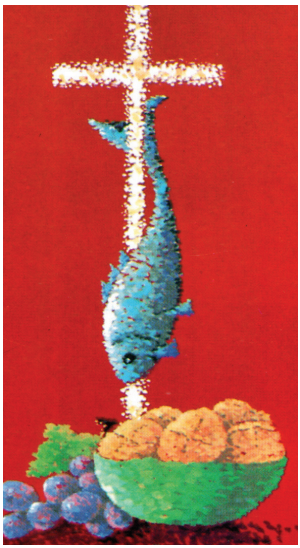

Sve to treba osobito činiti nedjeljom i blagdanom. U te svete dane treba, međutim, ići zajedno s drugim vjernicima u crkvu. Tu čitamo i slušamo Božje riječi koje Bog svima nama upućuje. Tu – a to je najvažnije - slavimo svetu misu, sastajemo se s Isusom oko stola, slavimo njegovu ljubav prema nama, njegovu smrt i njegovo uskrsnuće za nas. Tako prestaje ono što je zlo, a iznova se rađa i raste

Božji život u nama, postaje očitije Božje dobro. Uz to, nedjeljom je lijepo imati vremena za druženje, za izlete, za pohađanje rodbine, bolesnika i prijatelja.

Crkvena zapovijed, na temelju Božje zapovijedi, izrazito kaže da u nedjelju i sve zapovijedane blagdane vjernik mora dolaziti na svetu misu. Tko bi to zanemario, zanemario bi Boga, priznao da mu Bog ne znači mnogo. Drugim riječima, vjernik nedjeljom i zapovijedanim blagdanom treba doći na svetu misu, inače teško griješi. Tko, međutim, želi doći, a spriječen je (bolest, udaljenost, nesretni slučaj, neki izvanredni i neočekivani događaj ili što slično) – nema grijeha.

Bližnji i ja!

Također, svaki dan treba naći vremena da drugim ljudima učinimo život ljepšim. To znači: pomagati osobito ukućanima, bolesnima, prijateljima koji nešto ne mogu sami učiniti, s drugima se družiti, razgovarati – činiti sve da i njima i nama, u kući i izvan kuće, život bude ljepši, sretniji.

A što činiti za sebe? Vidjeli smo da svatko tko razgovara s Bogom i ljudima, nastoji ne samo da bude sretan, već da i samoga sebe usavršava. Ipak treba naći vremena i za sabranu molitvu. To posebno naglašavamo, jer molitva u tišini, i iskreno ispitivanje vlastitih postupaka gradi i jača naš karakter, da sami sebe ne zavaravamo, nego rastemo u vjeri, da postajemo sve više dobri ljudi i vjernici.

1. UVODNI OBREDI

Kako započeti?

Razumljivo je da uvodni obredi sami ne mogu trenutno u vjernicima probuditi osjećaj zajedništva. Još prije negoli misno slavlje započne, mora se nešto dogoditi. Kako mnogi ljudi često dolaze nervozni, umorni i nepripravni na službu Božju, potrebno se najprije smiriti i sabrati.

Za unutarnju sabranost i pripravu potrebno je poći na vrijeme u crkvu. Zakašnjeli nemaju vremena za pripravu. Stoga bi vjernici trebali biti u crkvi nekoliko minuta prije početka. Tek tako će naći vremena da od svakodnevice priđu na službu Božju. Onda će moći slaviti misu i potom je prenijeti u svakodnevni život.

Ulaz u crkvu

- Kada ulazite u crkvu, prvo se prekrižite svetom vodom iz krstionice na ulazu ili druge posude kraj vrata i pokleknite na desno koljeno.

- Prije pristupanja mjestu za sjedenje, pokleknite prema Isusu u Presvetom Sakramentu koji je u svetohraništu (znak njegove prisutnosti je vječno svjetlo), a ako je Presveti Sakrament pohranjen u pokrajnjoj kapeli, naklonite se prema oltaru.

- Potom, klečeći ili sjedeći, provedite vrijeme u sabranosti i molitvi.

Uvodni obredi obuhvaćaju:

- **ulaznu pjesmu i pozdrav**
- **pokajnički čin i molitvu za oproštenje**
- **Gospodine, smiluj se...**
- **Slava Bogu na visini...**
- **zborna molitva (molitva dana).**

"Početak" prije početka

***Stojimo** u znak poštovanja (kada važna osoba uđe u prostoriju, ustajemo). Ovdje ustajemo dok ulazi svećenik koji predstavlja Krista.*

Misa obično započinje zajedničkim pjevanjem. **Ulazna pjesma** otvara slavlje, potiče jedinstvo okupljenih vjernika, uvodi ih u otajstvo liturgijskog vremena ili blagdana te prati hod svećenika i ministranata do oltara. Ulazna bi pjesma trebala, dakle, stvoriti ozračje sabranosti, pobožnosti i zajedništva.

Želimo naglasiti kako vjernici trebaju dočeka-

ti svećenika u crkvi, a ne da svećenik čeka kada će vjernici doći. Pogreška je kasniti na svetu misu. Na ulaznu pjesmu vjernici, na žalost, premalo paze. Ta pjesma ima svoje značenje. Ona je isto što i uvertira u operi. Na početku opere, prije nego što se podigne zavjesa, čuju se oni motivi koji se javljaju u operi; ako je opera žalosna, već tada se slušatelja uvodi u žalosno raspoloženje, ako je, pak, radosna – u radosno. Tako je kod većine ulaznih pjesama. Kod vjernika se želi stvoriti raspoloženje za nedjeljno slavlje ili blagdan.

Cjelov oltaru

Kad svećenik i poslužitelji dođu do oltara, prvo im je pozdraviti oltar. Ako je Presveti Sakrament u svetištu ili na oltaru, onda svećenik, i ministranti s njime, moraju pokleknuti. To je kraljevski pozdrav euharistijskom Kristu. Ako svetohraništa nema u svetištu i na oltaru, nego je sa strane, onda se samo duboko naklone oltaru koji predstavlja Krista. To je prvi čin pozdrava.

Svećenik se zatim popne i poljubi oltar. To je opet pozdrav oltaru. Dakle, vidimo, oltar je nešto silno sveto kad ga Crkva trostruko pozdravlja na početku svete mise (treći je način kađenje i ophod oko oltara u svečanim misama).

Ne "Dobar dan", nego...

Kad je oltar pozdravljen, slijedi pozdrav narodu. Najprije svećenik, križajući se, kaže: **"U ime Oca i**

Sina i Duha Svetoga.” To je početak mise. Mi smo također kršteni na početku svoga života u ime Oca i Sina i Duha Svetoga. U životu smo se mnogo puta prekrižili. Sve smo sakramente primili u ime Oca i Sina i Duha Svetoga. I kad budemo otišli s ovoga svijeta, ako zovu svećenika, on će nas ispratiti odavde u ime Oca i Sina i Duha Svetoga. Taj znak križa čini se na početku mise i zato što je misa posadašnjenje one Isusove žrtve koju je sam prikazao na križu. Vi odgovorite: **“Amen.”** Recite “Amen” gromko. Nije dobro da svećenik misu započne, a vi to ne prihvatite. Slijedi svećenikov pozdrav narodu.

Pozdrav na više načina

Prvi pozdrav: **“Milost Gospodina našega Isusa Krista, ljubav Boga Oca i zajedništvo Duha Svetoga sa svima vama!”** Svećenik širi ruke i tako vas pozdravlja. Vi prihvatite pozdrav. Odgovorite mu: **“I s duhom tvojim!”**

Može uzeti i drugi: **“Milost vam i mir od Boga i Gospodina našeg Isusa Krista!”** I na to se odgovara: **“I s duhom tvojim!”**

Treći je pozdrav: **“Gospodin s vama.”** Slično je anđeo Gabriel pozdravio Mariju; “Zdravo, milosti

puna, Gospodin s tobom." Tada je to bio uobičajen židovski pozdrav. Još prije Krista, Židovi su se pozdravljali s: "Gospodin s vama." To znači: Neka Bog bude s vama ili s tobom. A odgovor je: **"I s duhom tvojim."**

Ovakvim prijateljskim pozdravom svećenik nas podsjeća da nismo na misi sami: i Bog je s nama! A svojim odgovorom želimo reći da je i on, svećenik, s nama, da je "naš" i da smo ovdje svi s Bogom, našim "domaćinom". Svi braća i prijatelji!

Poslije pozdrava svećenik prigodnim riječima uvede narod u razumijevanje misnog slavlja i poziva ga na sudjelovanje.

POKAJNIČKI ČIN

Čitao sam u jednom romanu kako je neki talijanski pjesnik bio pozvan kod Pape u posjet – primanje. A evo kako se on spremao za taj posjet: najprije se dobro okupao, onda je otišao brijaču da se obrije i ošiša, zatim je obukao novu košulju, novo odijelo i nove cipele. Sat prije ugovorenog vremena već je čekao na vatikanskim vratima.

Sveta misa je isto tako posjet – primanje kod Boga. Mi smo pozvani u posjet. Zato se na početku mise moramo očistiti za tako velik posjet. To spremanje, čišćenje duše od grijeha na početku svete mise, zove se pokajnički čin.

Farizej i carinik

"Dva čovjeka uziđoše u Hram pomoliti se: jedan farizej, drugi carinik. Farizej se uspravan molio u sebi ovako: 'Bože, hvala ti što nisam kao ostali ljudi: grabežljivci, nepravednici, preljubnici ili - kao ovaj carinik. Postim dva dana u tjednu, dajem desetinu od svega što steknem.' A carinik, stojeći izdaleka, ne usudi ni očiju podignuti k nebu, nego se udaraše u prsa govoreći: 'Bože, milosrdan budi meni grešniku!' Kažem vam: ovaj siđe opravdan kući svojoj, a ne onaj. Svaki koji se uzvisi, bit će ponižen, a koji se ponizi, bit će uzvišen!" (Lk 18,10-14)

Pokajnički čin

Početku misnog slavlja pripada i pokajnički čin. Misal ga naziva **"općom ispovijedi"**. Vjernici moraju na početku svete mise biti svjesni svoje krivnje, priznati je, pokajati se i zamoliti Boga za oproštenje. Na žalost, postoji opasnost da se taj čin pretvori u neku rutinu. Mnogo puta prođe jedan dio službe Božje, a da pritom jedva što i pomislimo.

Nakon svećenikova poziva slijedi trenutak šutnje, za ispitivanje savjesti. To je vrijeme prekratko da bismo se sjetili svih svojih grijeha, zato pravo ispitivanje savjesti

obavimo još kod kuće, prije dolaska na misu, a, naravno, i prije svake ispovijedi!

"Ispovijedam se Bogu svemogućemu..." govorit ćemo zatim svi i tako zajednički priznati grijehe i pokajati se.

Svećenik će nam onda dati odrješenje pa će nam, ako smo se dobro pokajali, laki grijesi biti oprošteni. A za teže grijehe morat ćemo, dakako, na ispovijed!

Kajanje - na više načina

Misal pruža različite oblike za vršenje pokajničkog čina.

Prvi je oblik "**Ispovijedam se...**" Ta opća ispovijed bitno je obogaćena. Daje do znanja da ne griješimo samo ako zlo činimo, nego ako i dobro propustimo.

Drugi se oblik sastoji iz dva – naizmjence izgovorena – retka psalma: "**Smiluj nam se, Gospodine"** i "**Pokaži nam, Gospodine, milosrđe svoje."**

Treći oblik tvore zazivi: "**Gospodine, koji si poslan izliječiti srca slomljena, smiluj se; Kriste, koji si došao pozvati grešnike, smiluj se; Gospodine, koji sjediš zdesna Ocu da nas zagovaraš, smiluj se...**"

Smisao pokajničkog čina

Ne možemo dostojno slaviti euharistiju ako smo u grijehu. Kajanjem se oslobađamo malih grijeha i smijemo pristupiti pričesti. Molitva jednih za druge, jer molimo: "**...i vas braćo da se molite za me Gospodinu...**"

Oproštenje grijeha

Sva tri načina priznavanja grijeha sastoje se od više dijelova: poziv na priznavanje grijeha, kratka stanka i kajanje za grijehe. Opća ispovijed završava molitvom za oproštenje. Ta molitva, izgovorena od svećenika, nije doduše sakramentalno odrješenje. Ipak, Bog stvarno oprašta ako se iskreno kajem. Kajanje i oproštenje nalaze se u srži kršćanskog života.

Ona ne izmiruje samo pojedince s Bogom, nego vjernike približava međusobno. Pripravlja sudionike na službi Božjoj "da se pravo raspolože za slušanje Božje riječi i dostojno slavljenje Euharistije" (OURM, 24).

Kako slijediti Krista?

Gospodin nas poziva na kajanje i obraćenje. U riječima svećenika kao da čujemo ozbiljni poziv Apostola: "Neka svatko ispita samoga sebe te onda jede od kruha i pije iz kaleža" (1 Kor 11,28). Stalno se moramo čistiti i obraćati. Ispovijedamo se i kajemo što možemo savršenije, i mislimo da sada između nas i Isusa nema zapreke. Mnoštvo prašine nanijele su životne oluje na naše duše pa se želimo mirno izložiti

pred Božjom milosrdnom dobrotom. Stoga u svetoj šutnji poniremo u svoju nutrinu i činimo provjeru svoga života. Osjećamo i dodir Tvoje ljubavi koja nas hrabri. Sjećamo se trenutaka kušnje u kojima smo Ti ostali odani i vjerno Te slijedili, ali i crvenimo zbog trenutaka slabosti u kojima smo Te iznevjerili i nismo ostvarili pravo kršćansko vladanje. Evo sada, pred sudištem neba i zemlje, ponizno se optužujemo i kajemo za svoje stranputice i grijehe: **"Moj grijeh, moj grijeh, moj preveliki grijeh!"** Molimo sav nebeski zbor i svu braću i sestre da nas zagovaraju pred Ocem.

Ja opraštam

Oprostiti - to znači odreći se svake želje za osvetom. Bog od nas traži da drugima uzvraćamo ljubavlju, poštovanjem i bez srdžbe, kao što to i On čini. Oprostiti, znači također i ne suditi drugima. Moramo spoznati što je zlo, ali ne smijemo osuđivati ljude. Tko može točno znati što se zbiva u ljudskom srcu? Bog nam sve prašta i daje primjer opraštanja, pa ga dajemo i mi. On nam pokazuje koliko se dobro postiže praštanjem: oproštenje oslobađa krivca, potiče ga da popravi svoju pogrešku i vraća mu pouzdanje. Oproštenje je dokaz Božje dobrote i ljubavi.

GOSPODINE, SMILUJ SE...

Nakon pokajničkog čina svećenik tri puta usklikne (ili pjevači zapjevaju): **"Gospodine, smiluj se! Kriste, smiluj se! Gospodine, smiluj se!"** Narod odgovara isto tako. Što to znači? Ova je molitva u misi od starine. Smisao je da se, nakon kajanja za grijehe i opraštanja grijeha, kršćani izravno obrate Kristu. Svatko je svojim dolaskom donio svoje brige i poteškoće. Sami ne znamo kako dalje. Zato tražimo pomoć nekoga tko je blagonaklon, a svemoguć - Bog. Mnogo je briga i poteškoća. Kako dalje? Što sutra? Štiti nas, Kriste, čuvaj i prati!

Gospodine, smiluj se...

Moliti i "moliti" nije isto. Postoje svakodnevne molitve, u kojima tražimo Božju blizinu i njegovu utjehu. Ali postoje molitve koje dolaze kao krik iz dubine duše i kroz nebesa dopiru do Božjeg srca: "Gospodine, spasi me!" Kako je mnogo nevolje, napuštenosti, očaja i gorčine u srcima ljudi. Koliki se vapaji u tegobama svakoga dana uzdižu prema nebu: "Oče nebeski, pomozi mi! Spasi me! Ti si jedini koji mi može pomoći!"

Ti molitveni vapaji u najtežem času su kratki, ali puni duboke vjere. Jer u krajnjoj nevolji samo nam Bog ostaje pred očima: On je jedini koji još može pomoći!

Kriste, smiluj se!

Tvoja je ljubav velika kao nebo i ne sumnjamo u Tvoje velikodušno oproštenje, ali Gospodine, grijeh nas toliko tišti, te mi, sa slijepcem iz Evanđelja, duboko dirnuti vapimo i kličemo: "Kriste, smiluj se! Daj da ozdravimo! Daj da progledamo! Smiluj se tromosti i mlakosti. Smiluj se našoj braći koja trpe. Onima koji se ne vole, onima koji Tebe ne slušaju, svijetu koji koleba… **"Kriste, smiluj se!"** to je ujedno i poklik radosti zbog Tvoje pobjede nad grijehom i smrću, zbog otkupljenja i nade koju si nam poklonio.

SLAVA BOGU NA VISINI...

Sada, oslobođeni grijeha, usuđujemo se sa skromnim pastirima pridružiti anđelima i radosno pjevati novu melodiju, pjesmu pohvalnicu, himnu slave

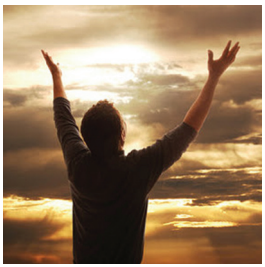

Bogu zbog njegovih divnih djela. Slavimo Boga, jer sve što imamo i što jesmo, njegov je dar. Otkupljenje dolazi od njega. Stoga, Gospodine, **"hvalimo te, blagoslivljamo te, klanjamo ti se, slavimo te, zahvaljujemo ti radi velike**

slave tvoje”. Pjevajmo slavu Bogu jer je kršćanstvo vjera radosti, radosti što Boga možemo zvati Ocem, što nas je njegov Sin otkupio, što je svoga Svetoga Duha ulio u svijet i naša srca. Slavljenje je izraz ljubavi koja ne traži sebe, već Boga. Kršćanska pjesma sadrži i molbu, i povike iz nevolje, riječi čeznuća, pozive u pomoć.

Zborna molitva (dnevna molitva)

Ova je molitva vrlo važna jer se njome na neki način “sabire” i “zaključuje” ono što je okupljena zajednica u uvodnim obredima započela slaviti i živjeti. Stoga je potrebno da cijela zajednica, nakon svećenikova poziva da se pomolimo, neko vrijeme ostane u šutnji i moli: da svatko u šutnji moli ono što u tim trenucima, kao pripadnik Kristove zajednice, osjeća važnim i potrebnim.

Svećenik, u ime cijele zajednice završava zbornu molitvu kratkom glasnom molitvom. Na kraju se ističe da svoju molitvu upućujemo Ocu preko Isusa Krista, našega Gospodina, koji živi u neizrecivoj zajednici Ljubavi s Ocem i Duhom Svetim i po kome nam je sve darovano.

Amen!

Molba predana u naše ime treba imati i naš pristanak. Stoga svi jednodušno, iz dna duše, podržavamo i potpisujemo molbu našeg svećenika što je predaje u naše ime svojim glasnim **AMEN!**

Svom snagom

Otac je promatrao svog sinčića kako pokušava premjestiti oveću posudu s cvijećem. Mališan se trudio, naprezao, mrmljao, ali je nije uspio ni pomaknuti. "Jesi li upotrijebio sve svoje snage?" - upita ga otac. "Jesam", odgovori dječačić. "Nisi", odvrati mu otac, "jer nisi pozvao mene da ti pomognem!" Moliti - znači upotrijebiti "sve" svoje snage i pozvati Boga, našeg Oca, da nam pomogne!

Pjesma stara 2000 godina

Svi pjevamo **"Slava ..."** Ovo je vrlo, vrlo stara i divna himna Bogu u čast. Prva su dva stiha najstarija (pjevali su je anđeli kod Isusova rođenja), ali su i ostale pjevali vjernici već u prvim stoljećima kršćanstva kao dio jutarnje molitve, a od godine 500. pjeva se i na misi. Ova je himna jako radosna, zato se u vrijeme pokore - u adventu i korizmi - ne pjeva.

Kad riječi nisu dovoljne

Ako su osjećaji jaki, ne možemo ih izraziti samim riječima - tada moramo zapjevati! (Zato ima tako mnogo ljubavnih i rodoljubnih pjesama!) I osjećaje prema Bogu iskazujemo pjesmom. Pjevali su je već prvi kršćani i svi vjernici do današnjeg dana.

2. SLUŽBA RIJEČI

Sjedenje *je stav za slušanje i razmišljanje o onome što čujemo. Od početka prvog čitanja do kraja drugoga čitanja sjedimo u stavu pozornosti. Tijekom službe Riječi slušamo navještaj Božje riječi:*

- ***prvo je čitanje*** *iz Staroga zavjeta ili Djela apostolskih*
- ***pripjevni je psalam*** *iz Knjige psalama*
- ***drugo je čitanje*** *iz jedne od poslanica Novoga zavjeta ili Knjige otkrivenja*
- ***Evanđelje*** *je iz jednog od četiriju evanđelja.*

Čitač ma kraju prvoga i drugog čitanja kaže: ***"Riječ Gospodnja!"*** *Ovaj izraz često nalazimo u Svetomu pismu uz izraz "riječ Božja".*

U svome tumačenju svete mise dođosmo do Svetog pisma. Naime, sve ono što smo do sada tumačili: pokajnički čin; Gospodine, smiluj se; Slava Bogu na visini, i zborna molitva - sve je to naša riječ upravljena Bogu. Govorili smo Bogu, a Bog je slušao. Sad će Bog govoriti u čitanjima Sv. pisma, a mi ćemo slušati.

Tišina, Bog govori

U svetoj misi, prije negoli stupimo za stol Kruha, dolazimo pred stol Riječi! Ta pisano je: "Ne živi čovjek samo o kruhu, nego o svakoj riječi koja izlazi iz Božjih usta!" (Mt 4,4).

Bog se spušta k čovjeku i progovara mu njegovim jezikom. Želi mu najprije preko svojih glasnika

i proroka prenijeti poruku o sebi, poruku o dobrom Bogu koji je ljubav! Zatim se i sam obraća čovjeku. Kroz svoju riječ Gospodin zove, poučava, kori i potiče, tješi i veseli, liječi dušu… Samuel, u noći kada ga je Bog zvao, odgovara: "Govori, Gospodine, sluga tvoj sluša!" (1 Sam 3,10). Bog nam ne govori kako bi zadovoljio našu znatiželju, nego kako bi nam objavio svoj plan spasenja! Želi nas uvesti u božanski život. Krist nam je zato ostavio poruku: "Tko sluša moju riječ i vjeruje onomu koji me posla, ima život vječni!" (Iv 5,24).

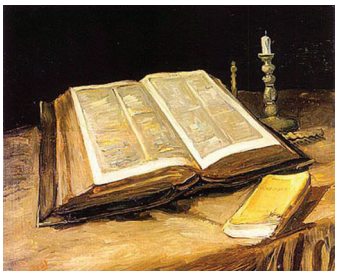

Kako Bog govori?

Apostoli i narod, okupljeni oko Isusa, rado su slušali i upijali svaku Kristovu riječ! Za njih su Kristove riječi bile žive i djelotvorne! I nitko nije ostao ravnodušan na Božji govor! Govorili su mu: "Gospodine, koga da slušamo? Samo ti imaš riječi života vječnoga!" (Iv 6,68).

I danas Bog progovara onim istim riječima kao i prije dvije tisuće godina. Zahvaljujući biblijskim piscima Riječ Božja prenesena je kroz naraštaje i do nas! Ljudske su riječi jako važne za naš život. No, one ponekad znaju iznevjeriti i prevariti, dok je Božja riječ uvijek istinita i djelotvorna. Stoga treba uvijek biti pozoran kada slušamo čitanja pod svetom

misom jer kroz njih nam sam Bog progovara! Marija je slušala Isusove riječi, spremala ih u svome Srcu i o njima razmišljala.

Moj odgovor Gospodinu

Nije sada vrijeme da mi govorimo Bogu, već da Bog govori nama, a mi slušamo. No, čovjek ne smije ostati ravnodušan nakon što je poslušao riječ Božju. Saslušati pa zaboraviti nije ispravan put. Potrebno je da u poslušnoj vjeri i odanoj ljubavi prihvatimo Božju riječ, počnemo je osjećati u sebi, misliti o njoj i, najvažnije, živjeti je. Budući da nas je Gospodin odabrao za svoje sugovornike, ne smijemo ostati nijemi, zatvorenih usta niti skrštenih ruku. Prorok Izaija prenosi volju Božju: "Riječ koja iz mojih usta izlazi, ne vraća se meni bez ploda – veli Gospodin – nego čini ono što sam htio i ostvaruje ono zbog čega je poslah!" (Iz 55,11). U Jakovljevoj poslanici možemo iščitati poruku: "Budite izvršitelji Riječi, a ne samo slušatelji!" (Jak 1,2).

A kako odgovaramo?

Odgovor na Božju riječ treba biti život; potpuno otvaranje i darivanje kroz ljubav Bogu i bližnjemu. "Dao sam vam primjer – upozorava nas Krist – da i

vi činite kako ja učinih vama!" (Iv 13, 15). Tko je primio Božju riječ – taj treba svjedočiti tu riječ u svakodnevnom životu. Potrebno je kazivati djela Gospodnja da i drugi upoznaju kako je dobar Gospodin. Svjedočiti - ne negdje daleko, nego u svom životnom okruženju: na poslu i na ulici, među prijateljima, kod kuće, za stolom, pred braćom i sestrama, roditeljima… To će biti moj ispravni odgovor Gospodinu na Njegovu riječ!

Knjiga

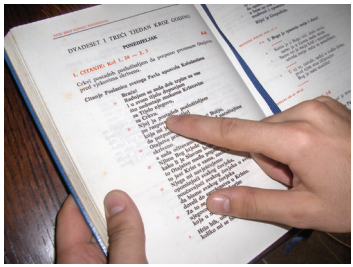

Mladiću iz ugledne i bogate obitelji trebala je biti dodijeljena doktorska diploma. Bio je običaj da roditelji, rodbina i prijatelji novom doktoru poklone nov automobil. Mladić je zajedno s ocem razgledao automobile u najvećem autocentru u gradu i odabrao dobar auto. Bio je uvjeren da će ga ujutro čekati pred vratima, te da će se njime odvesti na promociju. Sutradan mu je otac radosno prišao… ali s knjigom u ruci. Darovao mu je Bibliju. Sin bijaše jako razočaran. Ljutito je spremio knjigu i otada se udaljio od oca. Nakon nekoliko mjeseci pronašao je posao u drugom gradu.

Jednog dana stiže vijest da mu je otac umro. U noći nakon sprovoda, pregledavajući stvari na očevu pisaćem stolu, pronađe Bibliju koju mu je poklonio onoga jutra. Zapekla ga malo savjest te otpuhne prašinu s

korica i otvori knjigu. Među listovima pronađe bankovnu doznaku s datumom svoje promocije na iznos za uplatu odabranog automobila.

Prijatelju, potrebna ti je Biblija, potrebna ti je Božja riječ, jer nema drugog mjerila za tvoj život i nema drugog puta do vječnog cilja. Krist je Put, On je Istina, On je Život i Riječ koju ti Bog želi uputiti. Otvori Bibliju, čitaj i misli pritom! U toj riječi Božjoj susrest ćeš samog Isusa Krista! Ne radi se samo o rečenicama, niti samo o mislima, nego o susretu s Bogom koji govori tvom srcu.

MISNA ČITANJA

Za Službu riječi služi povišeni stalak - ambon - blizu oltara. Na njemu stoje knjige iz kojih se čita. Često je urešen cvijećem! S ambona čitači čitaju i svećenik drži propovijed.

Nedjeljna sveta misa ima tri čitanja i jedan psalam koji se, po mogućnosti, pjeva. Prva dva čitanja su: jedno iz Starog zavjeta, a drugo iz Novog zavjeta. (Radnim danom su dva čitanja i psalam.) Treće čitanje uvijek je odlomak iz Evanđelja. Tijekom tri liturgijske godine, koje su označene kao Godina A, B i C, izmjenjuju se važniji odlomci Svetog pisma.

Prvo čitanje

Prvo čitanje se uzima najčešće iz Starog zavjeta (SZ). Govori nam o bogatoj povijesti druženja Boga s izraelskim narodom. Duga je to povijest. Bog je preko proroka govorio: učio, poticao, korio, hvalio, upozoravao... Narod je slušao i na svoj način odgovarao. Nekada vjerno i poslušno, a ponekad se udaljavao od svoga Jahve - Boga. Možemo reći da je to Božja objava čovjeku - ljudima i njihov odgovor. Čitav SZ priprava je za dolazak Isusa Krista. Tek kroz njegovu Osobu možemo bolje razumjeti SZ. Isto tako, čitanja iz SZ daju nam priliku boljeg razumijevanja osobe, nauka i djela Isusa Krista.

Psalam

Nismo u crkvi samo da slušamo. U crkvi smo kako bismo molili. Psalam, koji dolazi nakon prvog čitanja, daje nam prigodu razmišljati o svemu što smo čuli.

Što je to psalam? To je pjesma Starog zavjeta. Biblija je sačuvala 150 psalama u Knjizi psalama. Crkva je uvijek molila riječima psalma. To znači da Stari zavjet nije bio zanemaren. Čitamo, molimo, pjevamo, sve u svjetlu

Isusa Krista. Najbolje bi bilo da svi skupa pjevamo psalme. Ako to nije moguće, neka jedan čitatelj ili pjevač to čini, a svi ostali se pridruže pripjevom (antifonom), koji daje smisao toj molitvi.

Često se tužimo da ne znamo moliti. Kako ćemo govoriti Bogu? Naše riječi su nespretne, nevješte. Bog to dobro zna. Zato su psalmi molitva nadahnuta od Boga. Stoga ćemo moliti i psalmima. Psalmi se mogu upotrebljavati ne samo u bogoslužju, nego i u osobnoj molitvi. U psalmima se nalaze hvale, strepnje, zahvalnosti, razmišljanja o životu, klicanje i prošnje.

Moleći riječima psalama, postat ćemo spremniji da izrazimo vlastite molitve. Tako se povezujemo s cijelom Crkvom koja na svim stranama svijeta neprestano moli i slavi Gospodina.

Drugo čitanje

Drugo čitanje uvijek je iz Novog zavjeta. Osim Evanđelja, u Novom zavjetu su i poslanice apostola Pavla, Petra, Ivana, Jakova i Jude, Isusova rođaka. Tu su Djela apostolska i Apokalipsa (Otkrivenje) svetog Ivana.

Sveti Pavao najpoznatiji je glasnik Evanđelja. Osnovao je mnoge kršćanske zajednice u Maloj Aziji (današnja Turska) i u Grčkoj. Na svojim putovanjima, prolazio je brojnim gradovima, i u njima je ute-

meljio kršćanske zajednice, pisao je pisma-poslanice i slao ih zajednicama u kojima više nije mogao biti, da se čitaju. Nije bilo telefona… Vjernici su rado čitali Pavlova pisma i o njima razmišljali. Širili su ih po drugim gradovima, po susjednim mjestima, a došle i do nas… Njegova poruka, jer je bio nadahnut Duhom Božjim, važi i za nas u 21. stoljeću!

Tišina...

Između čitanja i Evanđelja predviđen je trenutak tišine, koja se može osmisliti sviranjem orgulja. Tišina i šutnja su potrebne da bi Božja riječ mogla zaživjeti u srcu slušatelja. U tišini vjernik može lakše čuti i odgovoriti Bogu.

U crkvi smo kao u Božjoj školi. Bog drži nastavu, poučava, savjetuje, upozorava… a mi smo njegovi učenici. Zato treba svog božanskog učitelja slušati. Jesmo li bili pažljivi i pohranili njegovu riječ u svoje srce, razmišljali o njoj? Još važnije je živjeti kako nas ona uči!

Aleluja

Tijekom cijele liturgijske godine, osim kroz korizmu, za vrijeme svete mise pjevamo **"Aleluja"** kao zahvalu za Božju riječ u čitanjima i kao pripremu za Evanđelje. Riječ "aleluja" doslovno znači: "hvalite Gospodina!" Došla je k nama iz katakomba. Nisu je zaboravili ni u najtežim vremenima, nego su je, usprkos svemu, odvažno pjevali.

Priroda poučava

Na žitnom polju gotovo svi su klasovi stajali pognuti prema zemlji. Samo ih se nekoliko uzdizalo na uspravnim stabljikama, ponosito promatrajući nebo, prolaznike i svoje drugove. "Mi smo najbolji", hvalili su se pred svima. "Mi se ne prigibamo k zemlji kao robovi, mi doista vladamo prilikama i događajima!" Vjetar, koji poznaje život bolje od svih drugih, podsmjehivao im se: "Stoje uspravni, naravno... Zato što su prazni!" Samo ponizne i otvorene duše mogu primiti blago Božje riječi.

EVANĐELJE I PROPOVIJED

Evanđelje - knjiga nad knjigama

Nema te knjige na svijetu koja je tiskana u toliko primjeraka kao Evanđelje! Što je Tolstoj prema evanđelistima? Nema te knjige koja se toliko časti: pogledajte kako je u crkvi lijepo uvezana i ukrašena knjiga Evanđelja, evanđelistar! Dok prvo i drugo čitanje mogu čitati svi vjernici, Evanđelje u crkvi smiju čitati samo đakoni i svećenici. Slušanje Evanđelja u crkvi je sakramental (blagoslovina) pa se pritom, uz kajanje, opraštaju laki grijesi! Kod kuće svatko može i treba čitati Evanđelje. Očevi i

majke čak bi ga trebali čitati svojoj djeci! Ne samo jedanput, nego mnogo, mnogo puta treba pročitati Evanđelje, i to u raznim prilikama - jer nije isto čitati u crkvi ili u prirodi, u školi ili na plaži, ujutro ili uvečer, sam ili s društvom! Na misi se Evanđelje čita s "ambona". To je, osim oltara, još jedno "uzvišeno mjesto", stol. Zato i kažemo da su u crkvi dva stola: **"stol riječi"** i **"stol kruha, Euharistije"**! A što zapravo znači riječ "Evanđelje"? Evo: "Radosna vijest"!

Na noge sad! Isus govori!

Na redu je Evanđelje, a to je čitanje nad čitanjima. Evanđelje govori o Isusovim djelima i kada se čita, Isus je nazočan među nama u svojoj riječi. Nema više sjedenja; iz poštovanja ustajemo. Sve što Isus govori u Evanđelju ide baš nama, a ne, kao u prethodnim čitanjima, nekim zajednicama kao, na primjer, Korinćanima.

Prije čitanja svećenik čini križić nad knjigom, a svi mi križiće na čelu (da Isusove riječi promišljamo), zatim na usnama (da bismo ga naviještali drugima) te na grudima (da nam srce zagrije). Isus je među nama! Slušamo ga kao i Židovi prije 2000 godina! Ako se pitamo jesu li dovoljna tri križića? Možda bi nekima trebala još dva! Na uši - da pažljivo slušaju!

Gospodin govori

Tijekom mise ustajemo u počast prisutnoga Isusa Krista. Spremamo se poslušati Kristovu riječ u Evanđelju.

Svećenik govori prisutnima: **"Gospodin s vama!"** Oni odgovore: **"I s duhom tvojim!"** Zatim nastavlja: **"Čitanje sv. Evanđelja..."** Narod odgovori: **"Slava tebi, Gospodine!"** Na završetku čitanja Evanđelja svećenik kaže: **"Riječ Gospodnja!",** a vjernici odgovore: **"Slava tebi, Kriste!"**

Evanđelje nije...

Upamtimo da Evanđelje nije samo knjiga, nego Radosna vijest Isusa Krista, Kristove osobe, svega što je govorio, što je činio. Krist nudi ljubav svim ljudima, prihvaćajući i samu smrt, žrtvujući vlastiti život.

Sada nam Isus govori. Zato valja pažljivo i pobožno slušati. Kolike je ljude ta riječ ohrabrila, prosvijetlila i utješila! Može i nas danas. Valja samo slušati i vjerovati Isusu.

Apostoli su nam ostavili četiri svjedočanstva o Isusu Kristu. Zato govorimo da postoje četiri Evanđelja, koja napisaše Matej, Marko, Luka i Ivan. Mate-

jevo Evanđelje čita se u godini **A**, Markovo u godini **B**, Lukino u godini **C**. Svake godine čita se Ivanovo Evanđelje u uskrsno vrijeme.

Propovijed

Kako bismo razumjeli što je propovijed, valja nam pročitati jednu stranicu Evanđelja po sv. Luki. Isus je u Nazaretu u subotu u sinagogi pročitao odlomak iz Izaije proroka. Završivši čitanje, zatvorio je svitak knjige. Svi sjedoše, a Isus govoraše: "Danas se ova riječ ispunila, ostvarila među vama."

U propovijedi, poput Isusa u Nazaretu, svećenik nam pokazuje kako riječ Božja nije vrijedila samo za "ono vrijeme". Ona vrijedi i za nas, korisna je i za naše vrijeme.

Ali riječ Božja često je tvrda i nerazumljiva, te zahtjevna. Katkad je teška za slušanje, jer smo mi često neupućeni. Dakle, ne treba se čuditi ako nam se svećenikovo tumačenje ne sviđa. To tumačenje nije tu da nam se svidi, nego da nam stavi pred oči osobu Isusa Krista; što je on propovijedao i učinio za nas.

Za vrijeme propovijedi često mislimo na druge stvari. Rastresenost je ponekad nehotična. Slušajući propovijed, pokažimo se mudrima i budimo otvoreni slušatelji, prihvaćajući tumačenje Evanđelja! Dobro je nakon propovijedi malo tišine kako bi usvojili poruku!

Četiri fotografije iz različitih kutova

Kako to da postoje razlike u onome što evanđelisti pišu? Zar ne govore svi istu povijest Spasitelja!?

Temeljna poruka svih evanđelista je ista: Kristov život, nauk, muka, smrt i uskrsnuće. Svaki to stavlja u središte svog evanđelja. Ali kad gledamo pojedinosti, zaista zapažamo: ne pričaju svi iste stvari i istim redom, i kad govore o istom događaju, svatko to čini na svoj način, pokazujući stvari u različitom svjetlu. Otuda te razlike? Razlog je jednostavan: svatko od njih govori drugoj publici. Četiri evanđelja su kao četiri Isusove fotografije, snimljene iz različitih kutova.

VJEROVANJE

Ispovijest vjere

Na početku svete mise, hranili smo se riječju Božjom. Za vrijeme propovijedi svećenik nam je želio pomoći da prihvatimo tu hranu, da se njome okrijepimo, jer ona je dar Božji. Crpili smo novu snagu iz Božje riječi. Zato možemo odvažnije, smjelije ispovijedati svoju vjeru, govoriti Vjerovanje.

Ispovijedamo svoju vjeru, potvrđujemo je u sve dane našeg života, posebno kad svjedočimo pred drugima da vjerujemo u Isusa Krista. Znate li koja je ispovijest vjere najjednostavnija i najkraća? To je znak križa. Tim znakom zazivljemo Boga kao Oca, kao Sina i kao Duha Svetoga, čineći na sebi znak savršene ljubavi Boga.

Ima li dva "Vjerovanja"?

U sve nedjelje i velike blagdane poslije propovijedi govori se ili pjeva vjerovanje. Vi znate da vjerovanje ima dva obrasca. Jedno je Apostolsko i počinje riječima: "Vjerujem u Boga Oca Svemogućega", a drugo je Nicejsko-carigradsko, mi bismo rekli, misno vjerovanje: "Vjerujem u jednoga Boga, Oca svemogućega, stvoritelja neba i zemlje, svega vidljivoga i nevidljivoga". Oba ova obrasca su slična i vje-

rodostojna (pravovjerna). Misno je malo prošireno, svečanije, a apostolsko je starijeg podrijetla. Predaja kaže da su apostoli prije nego su se razišli sastavili dvanaest članaka naše vjere koje svaki kršćanin mora znati i vjerovati. Apostolsko vjerovanje ukratko sažima istine vjere. Najstariji zapis apostolskog vjerovanja datira još iz drugog stoljeća, negdje oko 150. godine. A ono drugo, nicejsko-carigradsko vjerovanje, sastavljeno je na dva opća crkvena sabora.

Zašto je važno?

Važno je da izričaj naše vjere shvatimo i doživimo kao nešto što se sasvim "prirodno" ugrađuje u cjelokupno odvijanje misnog slavlja. Dobro je da zajednički izgovaramo "Vjeroispovijest" kojom se povezujemo sa svim naraštajima koji su nam prethodili u vjeri i sa svim zajednicama koje sačinjavaju sveopću Crkvu. No, pritom je osobito važno da nam izricanje "Vjerovanja" sve više postane znakom (simbolom) našeg osobnoga i zajedničkog povjerenja prema Bogu i potpunog opredjeljenja za njega. Jer vjerovati, ponajprije znači imati povjerenja, vjerovati živoj osobi.

Vjera

Zemlja je bila suha i ispucala, jer dugo ne bijaše kišilo. Uvelo žuto lišće jedva se držalo na granama. U po-

ljima je izgorjela trava. Ljudi su napeto iščekivali, usrdno moleći i pogledavajući užareno nebo. Mjesecima nije pala ni kap kiše, a posljednji tjedni bijahu nesnosno vrući. Mjesni je župnik organizirao molitvenu uru ispred crkve da padne kiša. Došlo je mnoštvo ljudi. Svi su bili puni strepnje i nade. Mnogi su u rukama imali križeve, krunice, molitvenike... Župnikove se oči, međutim, nisu odvajale od djevojčice u prvom redu; u krilu je držala crveni kišobran. Kad smo na misi probudimo vjeru da "što god zaištemo u Njegovo ime", Bog uslišava.

MOLITVA VJERNIH

Sveopća ili vjernička molitva

Božjoj riječi koju su čuli iz Svetog pisma i propovijedi vjernici odgovaraju molitvom vjernika. Bog je progovorio ljudima, sad ljudi govore Bogu. Svaka molitva koju svećenik izgovara u bogoslužju, zapravo je molitva cijele zajednice, a svećenik je u ime zajednice govori Bogu. Molitva vjernika posebna je mogućnost da se i sami vjernici, vlastitim glasom, čak svojim riječima, uključe u bogoslužje. Često i tu molitvu izgovara sam svećenik, ali je mnogo bolje da je svećenik samo započne i zaključi, a pojedine zazive da izgovaraju vjernici.

Najčešće se čitaju zazivi koji se već nalaze tiskani u crkvenim knjigama. Za posebne zgode članovi zajednice pripreme vlastite zazive tako da ih unaprijed napišu. Gdje su vjernici dobro poučeni, osobito u manjim zajednicama, svećenik ih može pozvati da iznesu vlastite prošnje nadahnutim riječima. Za takvu molitvu vjernik je pripremljen slušanjem Svetog pisma i homilije. Molitva je njegov iskaz i primjena onoga što je upravo čuo.

Od zajedničkih na osobne prošnje

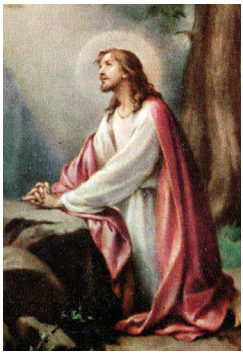

U zajedničkoj molitvi narod Božji vrši svoju "svećeničku službu". Dobro je držati se određenog reda: - za potrebe Crkve, za spašavanje i dobro svijeta, za našu zajednicu, za bolesnike, za ljude s poteškoćama, za pokojne...

Sasvim je u redu kad vjernici mole za zdravlje ili za nekoga kome upravo treba posebna Božja pomoć. Važno je da cijela zajednica pozorno sluša zaziv, kako bi mogla zajednički vapiti: "**Gospodine, usliši nas!"**, ili: "**Gospodine, smiluj se!"** (ili drugim riječima). Tako svaka pojedina molitva dobiva snagu zajedničke molitve.

Za što i koga moliti?

U molitvi vjernika treba sudjelovati cijela zajed-

nica jer je to molitva Božjeg naroda, koji, predvođen Isusom Kristom, moli za velike nakane Crkve i svijeta. To je zajednička molitva svih vjernika kojom oni izražavaju da su brige sveopće Crkve i svijeta također njihove osobne brige.

Pri sastavljanju molitve vjernika, ili njezinu spontanom izricanju, treba nastojati pojedine "zazive" povezati s konkretnim životom: da budu "odjek" Božje riječi koju je zajednica slušala i da se u njima polazi od događanja u svijetu, Crkvi i osobnom životu. Uključiti u molitvu potrebe živih i mrtvih članova zajednice. U pripremi za nedjeljnu misu molitvi vjernika treba posvetiti osobitu brigu. Dobro je ako je iza svakog zaziva kratka stanka. Sveopću ili vjerničku molitvu zaključuje svećenik.

Šutnja

Neki čovjek došao redovniku na razgovor. Upita ga: "Što uopće naučiš od tog života u neprestanoj šutnji?" Redovnik je upravo grabio vodu iz zdenca, pa reče svom posjetiocu: "Zaviri u zdenac! Što vidiš?" Čovjek pogleda i odgovori: "Ne vidim ništa." Nakon nekog vremena redovnik, koji je stajao savršeno miran, reče: "Pogledaj sada! Što vidiš u zdencu?" Čovjek posluša i odvrati: "Sad vidim sebe, odraz svog lika u vodi." Redovnik reče: "Vidiš, kad bacim kantu, voda se uzbiba, a sad je sasvim mirna. Tako ti je i sa šutnjom: čovjek vidi sebe!" Pronađi i ti sebi danas neki tihi kutak i dopusti da te prožmu šutnja i mir. Kad šutimo i otvaramo srce dajemo priliku da Bog nama govori.

3. EUHARISTIJSKA SLUŽBA

Euharistijska služba sastoji se od tri dijela:
1. priprava darova
2. euharistijska molitva
3. pričest

Prvi dio misnog slavlja je uvod u misu i služba riječi. To je zapravo razmjena naših i Božjih riječi. U uvodnim obredima mi se obraćamo najprije Bogu, a on sluša; kajemo se, vapimo "Gospodine, smiluj se", kličemo "Slava Bogu na visini", molimo zbornu molitvu. A onda Bog govori nama, a mi slušamo. Bog govori u misnim čitanjima i u propovijedi. U Vjerovanju i Molitvi vjernih mi prihvaćamo Božju riječ i preporučamo sebe i sav svijet Božjoj dobroti.

Drugi dio misnog slavlja je euharistijska služba ili još žrtvena gozba. Kao što je to bio slučaj u prvom dijelu mise, tako je slično i u drugom. Euharistijska služba je također jedna međusobna izmjena. Ali ne izmjena riječi, nego izmjena međusobnog darivanja. U prvom dijelu žrtvene gozbe – prikazanju, mi sebe darujemo Bogu. U drugom dijelu žrtvene gozbe – svete pričesti - Bog sebe daruje nama. U sredini, između ta dva dijela, Kristova je žrtva na Kalvariji, žrtva na križu. I, napokon, konačni i životni naš odgovor na cijelu gozbu i cjelokupno misno slavlje jest: uzorni kršćanski život, kao dokaz naše zahvalnosti Bogu i najsigurniji put našeg spasenja.

PRIPRAVA DAROVA, PRIKAZANJE

Prvom Gospodinovu činu, na Posljednjoj večeri: "uze kruh... uze čašu vina", odgovara misni obred koji se dugo vremena nazivao "prikazanje". Sada se prikladnije naziva "priprava darova".

Riječ "prikazanje" sačuvana je samo u nazivu "prikazne pjesme". Jedino pravo prikazanje u misi jest kad Krist sa svojom Crkvom prinosi sama sebe svome Ocu. To će pak otajstvo poslije izraziti euharistijska molitva. Taj obred jednostavno podrazumijeva prinos misnih darova: Oltar je čist i darovi su na stolu u blizini. Donosi se kruh i vino koje svećenik prihvati i stavi na oltar. Svećenik izmoli molitvu nad prinesenim darovima.

Kruh i vino

Prinos kruha i vina prati prigodna pjesma. Znakoviti su i svečani ophodi u kojima vjernici nose i druge darove koji su nam životno važni. Taj prikazni obred uvodi u euharistijsku službu.

Kruh i vino, "plod zemlje i rada ruku čovječjih", predstavljaju sve stvorenje i svakoga čovjeka, te uvode u otajstvo koje će "sve učiniti novim".

Molitve nad kruhom i vinom izražavaju značenje tih darova: **"Blagoslovljen si, Gospodine, Bože svega svijeta: od tvoje darežljivosti primismo kruh (vino) što ti ga prinosimo; on, plod zemlje (trsa) i rada ruku čovječjih, postat će nam kruhom života (piće duhovno)."** Na to vjernici usklikknu: **"Blagoslovljen Bog u vijeke!"**

Dok ulijeva vino i vodu u kalež (nekoliko kapi vode znak je našeg sjedinjenja s Bogom), svećenik moli: **"Otajstvo ove vode i vina učinilo nas dionicima božanstva onoga koji se udostojao uzeti dijela u našem čovještvu."** Poslije prinosa kruha i vina tiho govori: **"Primi nas, Gospodine, duhom ponizne i srcem skrušene; bila danas naša žrtva pred tvojim licem takva da ti se svidi, Gospodine Bože."**

Obredno perući ruke kaže: **"Operi me, Gospodine, od mog bezakonja i od grijeha me moga očisti."** Svećenik je prije mise oprao ruke. Ovo pranje znakovito govori o duhovnoj čistoći koja se očekuje od svakog sudionika gozbe. Potom poziva i sve okupljene vjernike da se pridruže prinosu misnih darova: **"Molite, braćo, da moja i vaša žrtva bude ugodna Bogu Ocu svemogućemu."** Na to vjerni puk odgovara: **"Primio Gospodin žrtvu iz tvojih ruku na hvalu i slavu svojega imena, i na korist nama i čitavoj svojoj svetoj Crkvi."**

Milostinja kao dar

Za vrijeme priprave darova obično se prikuplja milostinja. Bilo bi dobro da ne dođemo praznih ruku primati Božji dar. Svaki pojedinac, prema svojim mogućnostima i velikodušnosti, svojim darom sudjeluje darujući za potrebe Crkve.

Božja obitelj

Time što nas je okupio oko stola, Isus je naznačio da je njegova zajednica - Crkva - prava obitelj, a ne neka škola, vojska ili stranka. Škola se okuplja u učionici, vojska u vojarni i na bojištu, stranka na mitingu i izborima, a obitelj oko zajedničkog stola.

U doba prve Crkve prinosili su vjernici i hranu. Kad je svećenik primio prikazne darove, oprao bi ruke. Sad znate zašto su svećeniku u ovom dijelu mise donosili praonik. Danas je drugi red služenja i rijetko se prinosi hranu. Ali i danas svećenik pere ruke i tome se pridaje simbolika duhovne čistoće. Prije nego pristupiš svetoj žrtvi, moraš biti čist.

Zašto baš kruh i vino?

Na svečanoj misi darovi se u procesiji donose do oltara: kruh i vino. Za to vrijeme pjeva se darovna ili

druga pjesma. Kruh i vino najvažniji su darovi. Mi ih nosimo Bogu, a on će nam ih vratiti kao Tijelo i Krv svog Sina.

Isus nam se želio dati u takvu jelu i piću. Doći do kruha nije lako! Do vina još teže... Treba raditi! Bog hoće da radimo, on se veseli kad mu donesemo nešto što smo sami napravili. On surađuje s nama, daje da naše žito raste i loza rodi!

U molitvi blagoslova nad kruhom i vinom donesenim na oltar svećenik posebno naglašava ovaj zajednički rad Boga i ljudi, prirode i čovjeka, pa kaže da je to plod zemlje i trsa i "rada ruku čovječjih".

Hostija ne sliči kruhu...

Nikad vam ne bi palo na pamet da je hostija kruh, da vam to nisu rekli! Ni Isus na Posljednjoj večeri, ni kršćani u davna vremena nisu na misi blagovali hostije već običan, crni kruh, kakav su svakog dana jeli! Nisu to, doduše, bili hljebovi slični današnjim "štrucama" i "veknama", već nešto poput lepinja, što se lakše nosilo, spremalo i lomilo.

Zašto danas hostija umjesto običnog kruha? - Zamislite crkvu u kojoj bi se rezale kriške kruha! Kakve bi košare i skladišta trebali za svaku pričest,

koliko bi tu bilo mrvica i svakakvih neprilika... Hostije se lakše čuvaju, dijele, a one su ipak pravi kruh od pšeničnog brašna, samo bez kvasca. Beskvasni kruh jeli su Izraelci na izlasku iz Egipta, jer nisu imali vremena čekati kvasanje! Kruh je glavna hrana ljudi u ovom dijelu svijeta. Cijene ga svi i poštuju. "Kruh je lice Božje!" kaže moja baka i traži da poljubim kruh koji mi slučajno padne na pod!

Kruh nas drži u životu – a vino u veselju!

Zrno žita mora umrijeti u zemlji da bi se rodio novi klas. Mora se smrviti u žrvnju da bi se pretvorilo u hranu koja daje život! I bobice grožđa moraju se zgnječiti da bismo dobili vino! To je zanimljivo i znakovito! Isus je umro na križu da bismo mi mogli živjeti!

EUHARISTIJSKA MOLITVA, PREDSLOVLJE

U našem tumačenju sv. mise stigli smo do samog srca misne žrtve, do Gospodnje posljednje večere, do obnavljanja žrtve na križu. Narod to zove pretvorbom, a službene crkvene knjige euharistijskom molitvom ili misnim kanonom. Svaka euharistijska molitva ima svoj uvod koji se zove predslovlje.

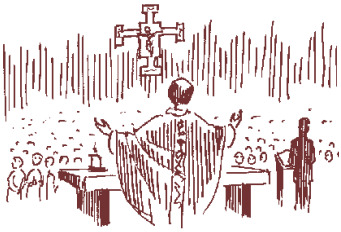

Da biste razumjeli predslovlje, moramo se vratiti duhom natrag na Kristovu posljednju večeru. Sveta evanđelja nam kažu da je Isus uzeo u svoje ruke kruh, da je zahvalio (to je važno), neki navode da je blagoslovio (= podao Bogu dužnu hvalu), onda je razlomio, podijelio apostolima i rekao: "Uzmite i jedite ,ovo je moje tijelo!"

Pred vratima svetinje

Sada pogledajmo kako se ovo predslovlje uklapa u tajanstveno djelovanje u svetoj misi. Došao je najsvečaniji čas. Nalazimo se pred svetinjom nad svetinjama misne žrtve. Sad će Krist sići s neba; sad će njegovo žrtveno tijelo biti položeno na oltar i njegova žrtvena krv biti u kaležu, sada će on s nebeskog prijestolja sići na naš oltar. A Crkva, zahvaljujući za taj veliki, sveti čas, poziva svoje vjernike: **"Gospodin s vama"**; znači sad će biti Gospodin među vama! Narod kaže: **"I s duhom tvojim." "Gore srca"**, znači – pustite iz srca sve zemaljske misli i želje, podignite srca prema nebu i napunite ih nebeskim mislima! – Narod odgovara: Već smo ih digli, tj. **"Imamo kod Gospodina." "Hvalu dajmo Gospodinu Bogu našemu."** Narod

kaže: **“Dostojno je i pravedno.”** - Onda svećenik raširi ruke i svečano pjeva ili govori predslovlje i na koncu poziva anđele i sve ostale stanovnike neba u pomoć da svi zajedno slavimo Boga.

Predslovlje završava poklikom zajednice: **“Svet, svet, svet Gospodin Bog Sabaot! Puna su nebesa i zemlja tvoje slave! Hosana u visini!”**

Tim se himnom i poklikom cijeli zbor pridružuje navještaju hvale i uključuje u kozmičku (cijeli svemir) i sveobuhvatnu hvalu u kojoj sudjeluju anđeli, nebo i zemlja. Kršćanski zbor vjernika, kao svećenički narod, postaje tako ‘živi glas svega stvorenja’ u proglašavanju slave svoga Gospodina.

Otkud “Svet, svet, svet…”?

Tko ima kod kuće Bibliju, neka otvori proroka Izaiju, šesto poglavlje. Tamo će naći kako je Bog pozvao Izaiju u proročku službu. Izaija je bio mlad svećenik, molio se u hramu. Zanio se i imao viđenje. Nestao je hramski krov - vidio je otvoreno nebo i ogromno prijestolje i Onoga koji sjedi na prijestolju, pa kaže: “Serafi su zastirali oči da ne gledaju Gospodnje lice, jer nisu vrijedni da ga gledaju i stalno su dovikivali: ‘Svet, svet, svet, Gospodin Bog Sabaot, puna su nebesa i zemlja tvoje slave!’”

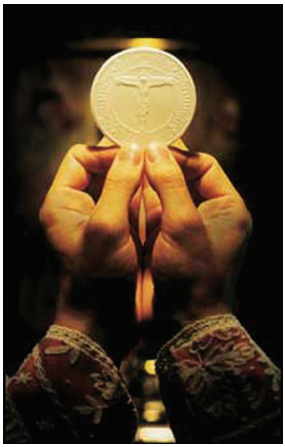

A onda, što dalje pjevamo, odnosno, kličemo? **"Blagoslovljen koji dolazi u ime Gospodnje!"** Kako je to nastalo? To je redak evanđelja. Kad je Isus na Cvjetnicu ulazio u Jeruzalem, tada su ga apostoli i učenici radosno dočekali riječima: **"Blagoslovljen koji dolazi u ime Gospodnje. Hosana u visini!"** Što je to "hosana"? Hosana je stara hebrejska riječ koja znači: "Pomozi nam!" - Ali već u Starom zavjetu nije imala taj smisao, nego je to jednostavno bio poklik, koji je značio: "Slava tebi"; "Hosana u visini" - znači dakle: "Slava tebi u visini!"

POSVETA, PRETVORBA

One noći kad bijaše predan...

Svećenik podsjeća kako je Isus Krist naredio apostolima na Posljednjoj večeri kako će slaviti Euharistiju, kako će prikazivati svetu misu. Čitajući dalje, iznosi zbivanja na Posljednjoj večeri prije muke Kristove:

"One noći, kad bijaše predan, On uze kruh, Tebi zahvali, Tebe blagoslovi, razlomi kruh i dade ga učenicima svojim govoreći:

UZMITE I JEDITE OD OVOGA SVI:
OVO JE MOJE TIJELO,
KOJE ĆE SE ZA VAS PREDATI.

Isto tako, pošto večeraše, uze kalež, Tebi zahvali, Tebe blagoslovi i dade učenicima svojim govoreći:

UZMITE I PIJTE IZ NJEGA SVI:
OVO JE KALEŽ MOJE KRVI,
NOVOGA I VJEČNOGA SAVEZA,
KOJA ĆE SE PROLITI ZA VAS
I ZA SVE LJUDE
NA OTPUŠTENJE GRIJEHA.
OVO ČINITE MENI NA SPOMEN."

Ovo je druga euharistijska molitva - kanon. Postoje još i druge, koje se koriste prema prilikama!

Riječi ustanove Euharistije po Kristu, izrečene od svećenika, koji je zaređen također od Krista, sakramentalno uprisutnjuju Krista. Po svetoj misi Krist je stvarno prisutan u svojoj smrti i Uskrsnuću, među nama se uprisutnjuje to otajstvo spasenja. Svećenik prisutnim vjernicima pokazuje posvećeni kruh, hostiju i kalež s presvetom krvlju da vide i da se poklone Kristu. Euharistija je čudo. Najveće čudo među čudima. Ali to čudo je čudo ljubavi, čudo prisutnosti.

Ponavlja se Posljednja večera!

Dok svećenik izgovara Isusove riječi, zbiva se čudo pretvorbe kruha i vina u Tijelo i Krv Isusovu. Svećenik u ovom času zamjenjuje Isusa - ne govori više ni u svoje ime, ni u ime vjernika, već u Isusovo ime! Zato nema nikakva dodavanja, ispuštanja, mijenjanja Isusovih riječi. Već 2000 godina svi ih svećenici na svakoj misi jednako ponavljaju!

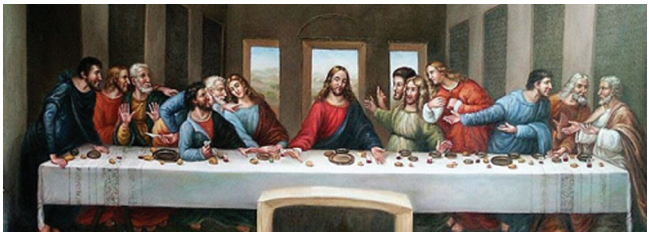

"Ovo činite meni na spomen!"

To je Isus rekao apostolima, apostoli su to prenijeli svojim nasljednicima biskupima i svećenicima - i tako do današnjeg dana čin Posljednje večere smiju obavljati samo svećenici. Misa ne bi vrijedila kad bi netko, tko nije svećenik, sve radio i molio poput svećenika na misi!

Kada je rat, ili nema svećenika, vjernici mogu sami moliti razne misne molitve - ali to neće biti prava misa, čudo pretvorbe neće se dogoditi bez Isusova zamjenika - svećenika!

Kleknuti ili ne?

Kod pretvorbe svi kleknemo. To je znak poštovanja i tako valja. Ali nije ružno ni kada stojimo uspravno, ako nije moguće kleknuti.

Bog svakako više gleda našu dušu nego naše tijelo. Malo koristi ako bismo klečali i na kukuruzu, glumeći veliku pobožnost - ako bi nam se duša lijeno valjala i tromo odzivala na Božji zov!

Što možemo Bogu ponuditi?

Isus nam nudi samoga sebe u obliku kruha i vina, i to je najveći žrtveni prinos koji ćemo Bogu ponuditi na misi. Ima li smisla uz takav vrijedni dar još nešto nuditi? I što? Bog ima sve, on nije kao neki lakomi domaćini koji zovu goste na gozbu, ali očekuju od njih bogate darove...

Isus je bio sam kad je umro na križu prinoseći žrtvu Bogu za nas ljude. A sada on hoće da mu se mi pridružimo, da na misi skupa s njim prikažemo sebe, svoj život, kao dar Bogu. Ne bojte se, kad kažem "svoj život", ne mislim time da bismo trebali umrijeti na križu! Bog ne traži takvu žrtvu od nas! Dovoljno je da ovaj svoj živi život ponudimo! Sva svoja dobra djela, sve ono što mislimo i radimo, i svoj plač i svoj smijeh - sve to iznesimo i

pokažimo Isusu, a on će to zajedno sa svojim darom ponuditi Bogu! Ništa što je dobro u našem životu neće se izgubiti. Naši poslovi, muke, grijesi, sumnje i razgovori s prijateljima... sve je to naš život i sve to Boga zanima! Eto, u tome je bit: Bog hoće da ga uključimo u svoje društvo, da mu o svemu pričamo! Jednom riječju, da mu pokažemo kako ga volimo. On voli nas, a kad nekoga voliš, o njemu želiš znati svaku sitnicu, sve želiš s njim dijeliti!

Iskoristimo priliku na misi - sve pokažimo, sve ispričajmo Bogu o sebi! Ne trebamo se bojati da ćemo mu dosaditi svojim problemima, kakvi god oni bili!

Dođi, Gospodine, Isuse!

Dok nam je svećenik pokazivao posvećeni kruh i posvećeno vino u kaležu, časak smo se sabrali, da se poklonimo živom Isusu pod prilikama kruha i vina. Bog je među nama, tako blizu. To zaslužuje našu pažnju u šutnji, u tišini! Uskoro nas svećenik poziv-lje da potvrdimo svoju vjeru u prisutnoga Krista. Nakon što iza podizanja kaleža poklekne, svećenik kaže: **"Tajna vjere!"** Svi prisutni na to uzvrate:

"Tvoju smrt, Gospodine, naviještamo, Tvoje uskrsnuće slavimo, Tvoj slavni dolazak iščekujemo!"

Ili:

"Kad god blagujemo ovaj kruh i pijemo iz kaleža, Tvoju smrt, Gospodine, naviještamo, Tvoj slavni dolazak iščekujemo!"

Ili:

"Spasi nas, Spasitelju svijeta, koji si nas svojim križem i uskrsnućem oslobodio!"

Isus je jednom umro za vrijeme Poncija Pilata, kako znamo iz Vjerovanja. Umro je jednom za nas, da nas izbavi od naših grijeha. Dotle je išla njegova ljubav prema nama! Ali Isus je uskrsnuo i više ne umire. Sveta misa nije oplakivanje umrloga. Danas, Krist živi i živjet će uvijeke! On je kod svog Oca nebeskoga, ali može doći k nama. I doći će, jer ostvaruje svoja obećanja. Očekujući Njegov drugi dolazak, nismo siročad. Živimo u nadi, i ta naša nada i pouzdanje bit će jednog dana ostvarena. Kad pripremamo mjesto za Krista, On dolazi u nas. Podsjetimo se da smo maloprije govorili, odnosno pjevali: "Blagoslovljen, koji dolazi u ime Gospodnje!"

Isus je tu, a mi ga čekamo?!

"Tvoj slavni dolazak iščekujemo!" kličemo Isusu. A on je tu, na oltaru! Da, ali mi mislimo na njegov dolazak na sudnji dan, kad će doći na Zemlju u svom

pravom obliku i vidljiv! I prije sudnjeg dana vidjet ćemo Isusa, zar ne? To će biti kad umremo i dođemo u raj.

Novi dolazak Isusa, na sudnji dan, bit će nešto zaista "predivno" - jedan velik i slavan događaj! Uskrsnut će tada i naša tijela, bit ćemo svi preobraženi, sretni, besmrtni... To će biti početak jednog novog svijeta, novog neba! Zavladat će potpuna sreća vječnog kraljevstva Božjeg.

Sudnji je dan za nas jedna velika tajna, ali mi "vjerujemo u uskrsnuće tijela i život vječni" - kako kažemo u apostolskom vjerovanju.

Ima li Bog svoje tajne?

Nakon pretvaranja kruha i vina u Tijelo i Krv Isusovu, svećenik kaže: **"Tajna vjere!"** Time nas podsjeća da se dogodilo nešto tajanstveno, nama nerazumljivo. Euharistija je "tajna vjere".

Skriva li Bog nešto pred nama? Ne bih rekao! Evo o čemu se radi: neke stvari mi ljudi svojom slabom pameću ne možemo shvatiti. Čudne su nam, jer nemaju veze s prirodnim zakonima koje poznajemo. Kod euharistijskog čuda ne vidimo promjene na kruhu i vinu. Ostao isti okus, boja, miris... Hoćemo

li vjerovati svojoj "velikoj pameti" pa reći da se ništa nije dogodilo - ili ćemo vjerovati Isusu, koji nam nikad nije lagao?

Glasno AMEN na kraju

I, na kraju, dolazi jedan svečani završetak cijele euharistijske molitve. Svećenik u jednu ruku uzme položenu patenu s Kristovim tijelom, u drugu ruku uzme kalež s Kristovom krvi: **"Po Kristu i s Kristom i u Kristu, Tebi, Bogu Ocu svemogućemu, u jedinstvu Duha Svetoga, svaka čast i slava."** To je jedno svečano: "Slava Ocu i Sinu i Duhu Svetomu", jedna svečana zahvala Bogu. Prvo: što mi želimo? - Da se Bogu vrati svaka čast i slava, sjećate se, zato je Isus došao na zemlju. Kad se Isus rodio, anđeli su pjevali: "Slava Bogu na visini." Sada, po ovoj žrtvi, po svojoj žrtvi na križu, Krist je zaista vratio Bogu slavu koja je bila zatamnjena svim našim grijesima, psovkama, ružnim riječima, mržnjama i lažima. Po žrtvi Kristovoj, mi možemo Bogu vratiti slavu. Ali mi ne možemo to sami napraviti. Mi smo sami krivci pred Bogom i zato mi vraćamo Bogu slavu po Kristu, s Kristom i u Kristu.

Neshvatljivo čudo

Kako od kruha i vina može postati Tijelo i Krv Kristova? - Ako tvoje tijelo može kruh i ostalu hranu koju uzimaš pretvoriti u meso i krv, zašto Bog ne bi mogao

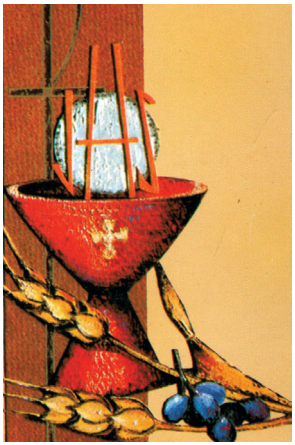

učiniti i to "čudo"? - Kako može u tako maloj hostiji biti nazočan cijeli Krist? - Krajolik koji leži pred tobom tako je velik, a tvoje oko tako maleno. A ipak je slika cijeloga krajolika u tvom oku. Zašto onda ne bi bilo moguće da u maloj hostiji bude cijeli Krist? - Kako može isti Krist u isto vrijeme biti nazočan u svim crkvama? - Ako uzmeš ogledalo i razbiješ ga u male komadiće, u svakom ćeš tom komadiću vidjeti svoj cijeli lik. Zašto onda Krist ne bi mogao biti u isto vrijeme na mnogim mjestima?

MOLITVA GOSPODNJA - OČE NAŠ

Prvi čin naše neposredne priprave na pričest u svetoj misi je molitva Očenaš. Zovemo je i Gospodnja molitva, jer je sam Gospodin Isus Krist svoje učenike naučio tu molitvu. To je najvrjednija, najuzvišenija od svih molitava na svijetu. Pobožno govorena, daje uvijek novu duhovnu utjehu i snagu. Prvo: učio ju je sam Bog; drugo: ona u sebi sadrži skraćeno sažeto evanđelje Kristovo, i treće: Bog nam u usta stavlja svoje vlastite misli, svoje vlastite riječi.

Zagrljaj kroz prostor i vrijeme

Kad u misi molimo ili pjevamo Očenaš, to je veličanstveno. Svećenik širi ruke. Bilo bi dobro kad bismo svi raširili ruke, jer tu je mjesto zagrljaju. To je zagrljaj svih koji su Isusovi i Božji po cijelom svijetu. Tu se u jedinstvu Božje obitelji grlimo sa svim živim i već preminulim vjernicima. Ako se slavi misa za pokojnike, sjetimo se da tu i njih grlimo, da i oni zajedno s nama mole. Jer oni su tu s nama u misi. Oni, naime, u Bogu žive, a Bog je sada tu s nama, a s njime i svi nebesnici. Riječi Očenaša su radosna i zahvalna molitvena pjesma cijele Božje obitelji, u svim prostorima i svim vremenima.

Molitve zlatnim perom pisane...

Jedne nedjelje došao je sveti Bernard u crkvu slušati svetu misu. Crkva je bila puna vjernika koji su oduševljeno, u jedan glas, molili Očenaš. Kraj svakog vjernika vidio je svetac jednog anđela. Svi su ti anđeli držali u rukama pero i papir, pa nešto marljivo bilježili. "A što vi to pišete?" upita svetac najbližeg anđela. "Bilježimo molitve ovih ljudi", odgovori anđeo, "da ih

odnesemo u nebo dragom Bogu." Sada Bernard zaviri malo u papire onih anđela, i evo što je vidio: jedni su pisali zlatnim slovima, drugi srebrnim, treći običnom tintom, četvrti vodom. A neki nisu pisali ništa, nego su samo držali pero u ruci. Bernard se tome veoma začudi i upita opet onog anđela: "A zašto pišu jedni zlatom, drugi srebrom, treći tintom ili vodom, a neki ne pišu ništa?" "Evo zašto", odgovori anđeo. "Ako je molitva jednog čovjeka puna žive vjere i ako u njoj ima mnogo pouzdanja u Boga i njegovu providnost, onda pišemo zlatom, jer takva je molitva čisto zlato pred licem Božjim. Ali, ako u molitvi nema toliko vjere i poniznosti, onda pišemo srebrom. A ako čovjek obavlja molitvu s vrlo malo pobožnosti i ako je razvodni rastersenim mislima, onda pišemo tintom ili vodom. A ima molitava koje ne vrijede ništa pred Bogom, jer u njima nema ni traga kakvoj vjeri i pobožnosti, kao što je bila molitva onog farizeja u hramu. Takve molitve uopće ne pišemo, jer to nisu molitve nego brbljanje."

Isus uči

Prva molitva koju je Krist molio, i koju je nas naučio moliti, jest "Oče naš". To je kratka molitva kojom izražavamo sve što je najpotrebnije u životu.

Oče naš - zazivamo Boga koji je naš Otac i na nebu i na zemlji.

Sveti se ime Tvoje - neka se posvuda slavi i sluša volja Očeva.

Dođi kraljevstvo Tvoje – neka se posvuda uspostavi kraljevstvo Božje.

Kruh svagdanji – Oče, molimo Te za svagdanji kruh. Posebno molimo za euharistijski kruh. Kruh ljubavi i vječnog života.

Oprosti nam grijehe - i mi darom praštanja, koji si nam Ti dao, opraštamo grijehe bližnjima. Molimo, oprosti Ti nama naše grijehe.

Ne uvedi nas u napast - daj da budemo oslobođeni napasti od materijalnih stvari; ne daj da im robujemo i tako zaboravimo na sve dobro u životu; daj nam da ni djelima ni mislima ne nanosimo drugima bol - **izbavi nas, Bože, od zla.**

Molimo tu Kristovu molitvu sabrano i skrušeno. Molimo je srcem. Srce je to koje želi Boga slaviti. Iz srca izlaze najljepše želje i misli usmjerene k Bogu, i on ih prepoznaje i uslišava.

Izbavi nas od zla

A sada ima još jedan dodatak. Crkva moli proširenje toga "izbavi nas od zla". To je molitva: **"Izbavi**

nas, Gospodine, od svih zala, daj nam milostivo mir u naše dane, da s pomoću tvoga milosrđa budemo svagda i slobodni od grijeha i sigurni od sviju nereda...” Čuli ste: **“... i sigurni od sviju nereda”.** Ta je molitva nastala za vrijeme seobe naroda,

kada su u Europu nahrupila plemena ratobornih Germana i Slavena koji su palili i rušili sve pred sobom i uništavali sve što im je smetalo. Tada je vladao opći nered u Europi, pa je Crkva molila da je Bog nekako sačuva, da je ne uništi ta poplava barbarskih naroda! Zar nema i danas ratova, terorizma, nasilja, nepravde...? Zato molimo da budemo sigurni od nereda. - A narod na to odgovara: **“Jer Tvoje je kraljevstvo i slava i moć u vjekove.”** “Tvoje je kraljevstvo - Ti si kralj svega, Ti možeš sve. Učini nam ovo što Te molimo. Tvoja je slava - Ti si gospodar cijeloga svijeta. Tvoja je moć - Ti možeš to učiniti.”

Zajednička i osobna molitva

Zajedničkom, a osobito liturgijskom molitvom, snažnije izražavamo svoju pripadnost zajednici, a takva je molitva također jača i plodnija, jer tu smo sigurni da dolazimo k Ocu po Isusu u Duhu Svetome. Svaku crkvenu molitvu stoga obično i završavamo riječima “po Kristu, Gospodinu našemu” ili “po

Gospodinu našemu, Isusu Kristu, koji s tobom živi i kraljuje u jedinstvu Duha Svetoga, Bog po sve vijeke vjekova".

Razumljivo je da bez osobne molitve ne može biti dobre zajedničke liturgijske molitve. Osobnom molitvom vjernik se priprema za sudjelovanje u zajedničkoj molitvi, a zajednička molitva odjekuje i produbljuje se u njegovim osobnim molitvama.

Već dvije tisuće godina čitava Crkva, i ova ovdje sabrana, i moj župnik, i ja, rasipni sin, i svi mi, priznajemo se Tvojom djecom, objavljujemo da smo braća i sestre, potvrđujemo najugodniju dužnost da ćemo se, ljubeći Tebe, međusobno ljubiti u jednoj ljubavi.

OBRED MIRA

"Sveto rukovanje"

Svećenik nas poziva na izmirenje. Ako možda nekome još nije doprlo do svijesti, ako mu još nije jasno, sad se mora sjetiti i odlučiti. Tko svjesno nosi u srcu mržnju, taj ne smije dalje u misu, ne smije se približiti pričesti. Ljubav mora očistiti svaku moguću mržnju ili prezir bilo prema kome. To se val ljubavi s Križa i od Uskrslog prelijeva na sve nas, mijenja nas, da se i cijeli svijet promijeni.

Kako je to bilo?

"Gospodine, ti si rekao svojim apostolima; mir vam svoj dajem, mir vam svoj ostavljam." Kad je to Isus rekao? Na svojoj posljednjoj večeri. To je bilo one oproštajne noći prije nego će umrijeti. Dakle, te riječi: "mir vam ostavljam, mir vam svoj dajem", oporuka su Isusa Krista pred njegovu smrt. Što je on to rekao? "Mir vam svoj ostavljam, mir vam svoj dajem." – Što to znači? Mir, to je sve ono što nam je Isus svojim životom i svojom smrću pribavio. To je osobito ona beskrajna ljubav koja je gorjela u njegovu srcu. Ta ljubav išla je dotle da je za nas umro. Ljubav, do smrti na križu, on nama predaje kao dragu uspomenu.

Kome pružiti mir?

Uopće nije važno stoji li kraj tebe u crkvi tvoj znanac ili netko tko ti je do tada nepoznat. Bio to prijatelj, prijateljica, ili neznanac, ili baka, ili bolesnik - svejedno, ti pružaš ruku toj sestri ili bratu, i kroz njega Isusu i svakom čovjeku, osobito onima koji nas možda ne vole ili koje mi nismo dovoljno voljeli. Pružamo tim stiskom ruke svoga susjeda u crkvi također ruku našemu pokojniku ili pokojnicima za koje u toj misi posebno molimo. To je samo još jedan izraz onoga zajedništva koje se dogodilo u

svetoj žrtvi, darivanjem i pretvorbom, koje se izrazilo Očenašem, koje se utvrđuje rukovanjem.

Rukovanje s osmjehom

Svećenik napokon rekne: **"Mir Gospodnji bio vazda s vama!"** Prisutni vjernici odgovaraju: **"I s duhom tvojim!"** Ljubav Kristova trajno poziva prisutne na pomirenje. Kako, na koji način pokazati da su okupljeni oko oltara u miru među sobom? Treba isključiti svaku mržnju! U miru je Krist, on je Kralj mira! Najjednostavnije je da pogledom u oči i smiješkom prema bližnjima pokažemo da svima želimo mir.

Zašto mir?

"Pružite mir jedni drugima." – I ti se rukuješ s lijeve i rukuješ se s desne strane sa svojim susjedom. Što znači taj znak? Ima vjernika koji ne vole to rukovanje. Možda su zatvoreni u sebe. Čuo sam od jednog svećenika koji govori protiv tog rukovanja. On kaže: "Nije dobro to rukovanje jer u mojoj župi ima ljudi koji su godinama zavađeni, krvno zavađeni. I takav čovjek dođe u crkvu, ali ne stane kraj onog svoga zavađenog susjeda, nego stane kraj prijatelja pa se s njime rukuje, a za onog susjeda on neće ni da zna." Na taj prigovor odgovaram da je to rukovanje

znak. Rukovanje znači da ti svima opraštaš, svakog voliš, sa svim ljudima želiš živjeti u miru. I ako ti to nećeš, onda se nisi ni trebao rukovati, a na pričest ionako ne smiješ ići. To je jasno. Isus kaže: "Ako dođeš u crkvu da mi prineseš svoj dar...". Znate kakav je to dar? – To je molitva. To mi darujemo Bogu. To je sveta misa! – "Pa se sjetiš pred oltarom", kaže Isus, "da tvoj brat ima nešto protiv tebe, ostavi svoj dar, otiđi najprije pa se pomiri sa svojim bratom, onda dođi i prinesi dar." Tako je govorio i učio Isus.

LOMLJENJE KRUHA, JAGANJČE BOŽJI

Već znamo da u Isusovo doba nisu jeli "vekne", "štruce" - već je kruh bio velik kao tanjur, a tanak kao prst. Takav se kruh nije rezao nego lomio. Otac židovske obitelji lomio bi i dijelio kruh svim sustolnicima. To je bio znak posebne ljubavi i nježnosti prema pojedincu. I Isus je tako dijelio kruh apostolima.

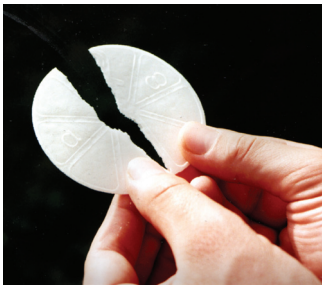

Zato svećenik na oltaru lomi hostiju, a dijelove često daje drugim pričesnicima. Tako se pokazuje jedinstvo. Pape u Rimu nekada su komadiće posvećenog kruha slali po svećenicima biskupima u obližnjim crkvama, da bi ih stavili u svoje kaleže. Takav komadić, koji se zvao "fermentum" (kvasac) bio je znak veze i jedinstva pa, tko ga ne bi dobio, morao se zabrinuti...

Isus – dobar kao janje!

Dok svećenik lomi hostiju, narod ponavlja zaziv **"Jaganjče Božji..."** Janje, dobra i mirna životinja, simbol je Isusa. Danas živimo drugačije. Nismo u naručju nosili janje, pa i ne znamo koliko je drago i milo! Niti grize, niti grebe, niti laje... Cijeli kršćanski svijet rado je prihvatio usporedbu Isusa i janjeta.

Ivan Krstitelj prepoznaje

Kad se Isus pojavio među ljudima prvi put, bio je tamo Ivan Krstitelj, koji je odmah upro prstom u njega i rekao: **"Evo jaganjca Božjeg, evo onoga koji oduzima grijehe svijeta"** - a ljudi su odmah znali - Krist je Spasitelj. On će umrijeti za spasenje svijeta. On će biti pričest. I mi to sad znamo, i zato vapimo: "Jaganjče Božji, koji oduzimaš grijehe svijeta, smiluj nam se!" Krist je dao svoj život za nas i ta se žrtva obnavlja u svetoj misi. Krist je i hrana, jer

vazmeno janje treba jesti. Tako mi zazivamo s dva značenja obilježeno novozavjetno vazmeno Janje - Krista.

Danas je moguće...

Prinoseći žrtvu, Isusa i sebe, sjedamo za stol, prihvaćamo misu kao gozbu. Primamo Očev dar u pričesti. Sjesti s Bogom za stol, s njime jesti i piti, to je bio san svih starih ljudi iz daleke pretpovijesti. Tek s Isusom to je postalo moguće. Misa je ispunjenje svih najplemenitijih težnji starih vjernika. Oni su blagovali žrtvovano janje, želeći iskusiti to što mi sada doista slavimo.

Nama je moguće, zato što nas je Isus očistio od grijeha, zato što je on postao "Jaganjac koji oduzima grijehe svijeta". Oni davni ljudi željeli su svoje grijehe prenijeti na janje ili na kozle, onda životinju ubiti, uništiti, da tako unište grijehe. To nije bilo moguće, jer životinja ne može odgovarati umjesto čovjeka. Isus, pravi čovjek, može odgovarati za ljude. On je ponio naše grijehe, uzeo ih na sebe, donio oprost svojom mukom i smrću. Sad nas poziva na gozbu. Svećenik to govori prije pričesti: "Evo Jaganjca Božjega, evo onoga koji oduzima grijehe svijeta!"

Tko je svet, neka pristupi!

Tako je u davnini svećenik govorio prije pričesti. U istočnoj Crkvi i danas se kaže:

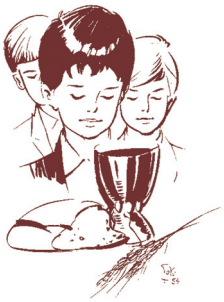

"Sveto svetima!" Danas u misi svećenik tiho moli Isusa da ga izbavi od opačina i ne dopusti mu da se od njega odijeli... Ili moli drugu molitvu, da ga Isus očuva od nedostojne pričesti. Ponavlja još, podižući hostiju, zaziv Jaganjcu pa kliče **"Blago onima koji su pozvani na gozbu Jaganjčevu!"** A narod odgovara: **"Gospodine, nisam dostojan da uđeš pod krov moj, nego samo reci riječ i ozdravit će duša moja!"** Ovo su riječi rimskog vojnika, stotnika. On je molio Isusa da ozdravi njegova slugu. Isus je to učinio. Riječi ovog stranca, "nevjernika" koji je Isusu vjerovao, danas su dio mise! Nije čudo, jer njegova je izreka nešto najljepše što možemo kazati kad primamo najsvetijeg gosta, Isusa! **"Tijelo Kristovo"** - kaže svećenik i pruža hostiju. **"Amen"** - odgovara pričesnik i prima Isusa.

Okrutna priča

Neki je dječak počeo krasti. Saznalo se to i njega uplaši pomisao na oca koji bijaše pošten, cijenjen i strog čovjek. Te večeri u obitelji je bilo veoma napeto. Nakon večere otac i sin su ostali sami. Dječak je drhtao očekujući najgore. Otac cijele večeri nije pro-

govorio ni riječi. Iznenada je ustao i prišao ognjištu. Iz vatre je izvadio željezni žarač kojim se potiče vatra i prišao stolu. Uplašenom se dječaku širom otvoriše oči. Otac je stavio svoju lijevu šaku na stol i, ne rekavši ni riječi, probio je užarenim žaračem. Dječak nikada više u životu nije ništa ukrao. Okrutna je to priča. Pogledajmo na raspelo – što je Krist sve za nas učinio? On je umro da bismo mi živjeli.

SVETA PRIČEST

Bez gozbe misa nije misa!

Skupiti se oko stola, a ne blagovati - to baš nema smisla! Mi smo se skupili oko stola – oltara pa zar

nećemo okusiti ono što nam se nudi? Prvi kršćani nisu mogli ni zamisliti "večeru Gospodnju" (tako su zvali misu) bez blagovanja.

Ali u kasnijim vremenima kršćani su se rjeđe pričešćivali. Išli su na misu svake nedjelje, a pričešćivali se - jednom godišnje! Djeca se uopće nisu pričešćivala sve dok ne bi postala "tinejdžeri". Tek je papa Pio X., u prvim godinama 20. stoljeća, dopustio da se i djeca pričešćuju. Danas je novi sakramentalni red: na svakoj misi treba se pričestiti. Isus, naš domaćin, to nalaže!

Uz isti stol - samo prijatelji

Ništa toliko ne povezuje ljude nego kad se nađu za istim stolom. Bilo uz jelo, ili uz čašu, ili oboje! U prošla vremena, pa i u Isusovo doba, stol je još više približavao ljude, jer su svi jeli iz iste zdjele, pili iz istog vrča, lomili isti kruh! No, danas više znamo o higijeni i ponašanju za stolom pa nam baš ne bi išlo u prilog kad bismo tako jeli i pili. U ona vremena ljudi nisu bili gadljivi, a o bacilima nisu imali pojma, pa im je bilo lijepo tako skupa! Isus je to znao i zato je htio da ljudi zajedno blaguju njegovo Tijelo, te tako postanu još bolji prijatelji, koji se vole, pomažu, žive kao jedna obitelj. "Ljubite jedni druge, kao što sam ja ljubio vas!" - to im je rekao.

Prvi kršćani su poslušali Isusa, voljeli se, sve među sobom dijelili. A danas? Kako izgleda ljubav među nama?

Otišao je i ostao s nama

Isus je otišao, nema ga više među nama. Ne možemo ga vidjeti kao što su ga vidjeli apostoli, ljudi koji

su onda živjeli oko njega. Ali, eto, uvijek se možemo naći oko stola, uzeti kruh i vino, ponoviti njegove riječi, i on je obećao da će biti s nama, biti naš, biti za nas.

On je naš Kruh, naša jakost. On je naše Vino, naša radost. On nas okuplja na gozbu, on je naše zajedništvo, da budemo obitelj, da budemo njegova, Božja, braća i sestre.

To znači da nas je naš najstariji i najdraži božanski brat, Isus iz Nazareta, zaista doveo u "društvo Očevo", da kao odrasli jedemo za stolom.

Primanje svete pričesti

*Na riječi: **"Tijelo Kristovo"**, odgovaramo: **"Amen."** To je znak našega slaganja sa svime što Crkva naučava i vjeruje o Kristu. Ne smijemo se pričeščivati ako smo svjesni teškoga neispovjeđenog grijeha. Primamo pričest tako što uzimamo Presveti Sakrament na ruku i odmah ga potom stavljamo u usta ili tako da nam ga svećenik stavlja na jezik.*

Zahvala

Nakon pričesti misno slavlje često brzo završava. Ipak, ne bi trebalo tako biti. Misal predviđa izričito: "Kad svrši pričeščivanje, svećenik, vjernici, ako je zgodno, neko vrijeme tiho u sebi mole. Ako se želi, čitava zajednica može pjevati koji himan, psalam ili drugu pjesmu pohvalnicu."

Tada je nadasve zgodno upriličiti šutnju. Trenutci šutnje ne smiju nikad nedostajati u službi Božjoj. "Pojedinci će se sabrati u sebi kod pokajničkog čina i nakon poziva na molitvu; kad završi čitanje ili homilija, kratko će razmisliti o onome što su čuli, a poslije pričesti zahvaljivati i preporučivati Bogu svim srcem."

Nakon tihe osobne zahvale zajednica može još zajednički pjesmom ili kojom himnom zahvaliti. Ta zahvala se zaključuje završnom molitvom. U njoj se svećenik obraća još jednom kao na početku svete mise, u ime svih, vječnom Ocu. Sa zahvalom je najčešće povezana molitva da se sveta Euharistija ostvari u svakodnevnom životu i da vodi vječnom spasenju.

Pričest kod kuće?

Ne. Pričestiti se moramo na misi, tamo zajedno blagujemo. Nećete valjda otići nekome na rođendansku večeru, uzeti komad torte pa otići kući da to na miru pojedete sami?! Samo ako je netko bolestan, ili u zatvoru, onda će mu svećenik odnijeti hostiju i u njoj prisutnog Isusa.

U doba prvih kršćana, kada su se mise služile samo nedjeljom, vjernici su kući nosili euharistijski kruh i uzi-

mali ga sami preko tjedna. Nosili su i zatvorenim kršćanima. Možda znate za svetog Tarzicija, mladog Rimljanina koji je prije dopustio da ga zločesti vršnjaci kamenuju i ubiju, nego da mu uzmu hostije - Isusa, kojega je nosio zatvorenicima!

Pričest kao aspirin?

Postaje li čovjek bolji kad se pričešćuje? pita Jakov! Vrlo dobro pitanje. Postavljaju ga od vremena do vremena i odrasli kršćani. Svakako, ne blaguje se tijelo Kristovo kao što se uzimaju lijekovi. Kad nas zaboli glava, uzmemo aspirin i glavobolja nestane. Pričest ne djeluje tako. Ona je susret s Isusom. On nam daje svoj život, sebe sama, da bismo mogli živjeti kao i on. Kad ga susretnemo u pričesti, on nam kaže: "Ja sam dao svoj život za ljude kako bi oni naučili ljubiti jedni druge. A što ti činiš? Ako ti je stalo do njega i ako voliš druge ljude, posebno svoje prijatelje, i ti ćeš poželjeti da njima nešto dobro i lijepo učiniš." Ako ovo dobro shvatimo, tada će nam pričest uistinu pomoći da postanemo bolji i plemenitiji.

"Hrana" za poslije

Zar svaka majka ne ostavlja hranu i za one ukućane koji ne stignu na ručak? Poslije, kad dođu, oni jedu hranu od istoga ručka i tako se ipak ne odjeljuju od obitelji. Također, hrana se nosi onima koji su možda

morali ostati u postelji zbog bolesti, ili koji su na izletu ili na radu u polju…

Iz praktičnih razloga - jer se lakše čuva i prenosi - u svetohraništu obično ne čuvamo Krv Kristovu pod prilikama vina, nego samo Tijelo Kristovo pod prilikama kruha.

Svetohranište (tabernakul) služilo je u početku za dostojno čuvanje Euharistije za bolesnike i nenazočne na misi. No, s produbljivanjem vjere u Kristovu stvarnu prisutnost u Euharistiji, Crkva je postala svjesna značenja tihog klanjanja Gospodinu - prisutnom pod euharistijskim prilikama. Euharistija je, naime, najveći znak nazočnosti živoga Gospodina u zajednici.

Mogli smo uočiti kako se pored svetohraništa nalazi svjetlo koje uvijek svijetli. To svjetlo nazivamo vječno svjetlo. Kada je Isus prisutan u prilikama kruha u svetohraništu, svjetlo je upaljeno. To nam je znak i poticaj da mu se poklonimo.

4. ZAVRŠNI OBREDI

BLAGOSLOV - IDITE U MIRU!

Poslije zajedničke zahvale, neposredno iza pričesti, moli se popričesna molitva. Ona je jednako građena kao i zborna, kao i darovna molitva. Jezgrovita, kratka, sadržajna. Ali ima nešto interesantno u popričesnoj molitvi! Gotovo svaka popričesna molitva pretpostavlja da su se svi koji su slavili euharistiju, misu - i pričestili. Ona to ne kaže izričito, ali pretpostavlja. Kaže: "Primili smo, Gospodine, Tvoj dar", to je pričest. Ili, "Okrijepio si nas, Gospodine, svojim Tijelom i Krvlju." Ili pak: "Nahranio si nas, Gospodine, svojim nebeskim darom." Uvijek tako. To znači da je ta molitva sastavljena u vrijeme kad su zaista svi pristupali, odnosno većina prisutnih išla na sv. pričest.

Ako i mi danas upotrebljavamo tako sastavljenu molitvu, onda je to znak da Crkva i danas želi da što veći broj prisutnih na misi (ili, bolje rečeno svi, osim izuzetaka) ide na svetu pričest i da, tom svetom pričesti prožeti, donose plodove u svakodnevnom svom životu.

Molitva za kraj

S popričesnom molitvom završava ujedno drugi dio misnog slavlja - euharistijska služba.

Kad je popričesna molitva gotova, onda svećenik smije proglasiti neke stvari koje baš bitno ne spadaju na misu; na primjer, ženidbene navještaje, župne oglase; smije pozdraviti Gospu, kako je u nekim krajevima običaj! A kad je to sve gotovo, onda slijedi još završni obred i kraj mise.

Gospodin s vama

Susret kršćanske zajednice je završen, moramo se razići jer nas čekaju dnevni poslovi. Razilazimo se noseći sebi i svijetu Kristovu ljubav i radost. Ali mi se nismo rastali s Kristom, on nije ostao u crkvi, on je s nama i nosimo ga u svakodnevni život, očekujući iduću nedjelju i ponovni susret s Kristom i braćom. Susret s Kristom nije trenutačan, on jest i mora pripravljati vječnu trajnost. Da to imamo na umu, svećenik nas upozorava: **Gospodin je s vama**, ne zaboravite da je Gospodin uvijek i svagdje s vama.

Blagoslov

Svećenik čini veliki znak križa i blagoslivlje okupljenu zajednicu vjernika. To je Očev blagoslov djeci koja idu u svijet napasti i iskušenja. Idu prema svo-

jim obiteljima, obvezama i životnim poteškoćama. Treba im pomoć; Bog daje, a mi u vjeri primamo. To je blagoslov koji je ujedno molitva i svjetlo djeci na putu, svjetlo koje dolazi iz najuzvišenijeg izvora: od Oca i Sina i Duha Svetoga. Čitava je misa blagoslov bez premca, a ovo je blagoslov blagoslova, vidljivi znak svih Božjih dobročinstava. U nekim prigodama prije tog obrasca blagoslova uzima se svečaniji obrazac blagoslova (na velikim svetkovinama, u prigodi vjenčanja...)!

Idite u miru

Idite u miru, misi je kraj, ali moja životna "misa" nije završila, ona se nastavlja u svakodnevnom životu: kod kuće, u školi, s prijateljima na ulici... U svim situacijama i kombinacijama svagdašnjice mi trebamo ižarivati u misi proživljeno Kristovo otajstvo, sve do njegova povratka. Misa je tek dio života, sredstvo da kršćanski život očvrsne za teške borbe svagdašnjice u kojima moramo sačuvati svoj život s Bogom. Ipak, izlazeći iz crkve u život, možemo stvarno ići u miru jer smo sigurni da je Krist s nama.

Misa ne prestaje

Misa ne prestaje, Krist je u nama i mi ga, kao živa pokaznica, nosimo kroz ulice, u autobus, u školu, na posao, kući... svuda kamo god idemo i gdje jesmo.

Naša je dužnost da budemo klanjatelji dok obavljamo svakodnevne dužnosti, dok u ruci držimo alat, neku igračku ili žlicu... uvijek i svuda kao Krist vršiti volju Božju. Kad je Krist s nama, trebamo s njim surađivati na spašavanju duša, zadovoljavati Bogu za grijehe svijeta, da njegova Krv ne bude uzalud prolivena.

Idi u miru, u svijet, šalje nas Gospodin, nastaviti svoju kršćansku i apostolsku misiju. Budimo vjesnici radosne poruke i ljubavi! Ne možemo biti mirni sve dok još ima toliko ljudi koji nisu osjetili radost biti Božje dijete, koji su žalosni, gladni, bolesni, razočarani u svojim nadama... Naš nedjeljni susret trebamo nastaviti za obiteljskim stolom, u prijateljskom razgovoru s ljudima, u djelima milosrđa, u pohađanju i tješenju bolesnih, u pomaganju siromašnih...

Bogu hvala

Za vrijeme cijele mise zahvaljivali smo Bogu, slavili ga i blagoslivljali. I sada, radosni zbog ovog susreta koji nam je u svojoj ljubavi poklonio Gospodin, od sveg srca velimo: **"Bogu hvala!"** Bogu hvala, neka bude i naša svagdanja molitva i pjesma sve dok ne dođe Kraljevstvo neba. I u svim poteškoćama i nevoljama hvalit ćemo Boga, jer ništa se ne zbiva bez njegova znanja i njegove volje. Ti, Gospodine, hoćeš da mi vršimo svoje svakodnevne dužnosti. Stoga Te

molimo, da Ti u misi, koja se nastavlja, budeš naša živa molitva i hvala.

Što ćemo ovome nadodati? Ako je Bog za nas, tko će protiv nas? On, koji čak nije poštedio vlastitog Sina, već ga je predao za nas, zar nam neće dati sve ostalo s njime?

ŠTO NAKON MISE?

Nakon pričesti i blagoslova poći ćemo kućama. Svakako drugačiji, bolji nego što smo došli. Kao Mojsije kad je sišao sa Sinaja, gdje je s Bogom drugovao. Moramo mijenjati svijet u kojemu živimo. Moramo u svijet pretakati to svjetlo, tu radost, tu istinu i tu ljubav koju smo s Isusom doživjeli. Onda ćemo u nedjelju, ili još prije, ponovno na misu, da se ponovno pročistimo, ogrijemo, nahranimo, kako bismo mogli, Isuse, nositi u svijet Tvoj mir, Tvoju radost, Tvoju ljubav. I tako iz dana u dan, iz tjedna u tjedan, iz mise u misu - napreduje djelo spasenja - dok se ovaj svijet, po Kristu, ne ispuni Duhom, dok se ne preobrazi u vječnu, nebeski radosnu gozbu s Bogom.

RED SVETE MISE

UVODNI OBREDI

Dok svećenik ide k oltaru, svi pjevaju ulaznu pjesmu.

S. U ime Oca i Sina i Duha Svetoga.
O. Amen.
S. Gospodin s vama.
O. I s duhom tvojim.

Svećenik ili netko uvede u bogoslužje dana.

S. Braćo i sestre, priznajmo svoje grijehe da mognemo proslaviti sveta otajstva.

Nakon ispita savjesti u tišini, svi mole:

Ispovijedam se Bogu svemogućemu i vama, braćo, da sagriješih vrlo mnogo mišlju, riječju, djelom i propustom: moj grijeh, moj grijeh, moj preveliki grijeh. Zato molim blaženu Mariju vazda Djevicu, sve anđele i svete, i vas, braćo, da se molite za me Gospodinu, Bogu našemu.

S. Smilovao nam se svemogući Bog, otpustio nam grijehe naše i priveo nas u život vječni.
O. Amen.

S. Gospodine, smiluj se.
O. Gospodine, smiluj se.
S. Kriste, smiluj se.
O. Kriste, smiluj se.
S. Gospodine, smiluj se.
O. Gospodine, smiluj se.

Nedjeljom, svetkovinama i blagdanima:

Slava Bogu na visini
I na zemlji mir ljudima dobre volje.
Hvalimo te. Blagoslivljamo te.
Klanjamo ti se. Slavimo te.
Zahvaljujemo ti radi velike slave tvoje.
Gospodine Bože, Kralju nebeski,
Bože Oče svemogući.
Gospodine Sine jedinorođeni, Isuse Kriste.
Gospodine Bože, Jaganjče Božji, Sine Očev.
Koji oduzimaš grijehe svijeta, smiluj nam se.
Koji oduzimaš grijehe svijeta, primi našu molitvu.
Koji sjediš s desne Ocu, smiluj nam se.
Jer ti si jedini svet.
Ti si jedini Gospodin.
Ti si jedini Svevišnji, Isuse Kriste.
Sa Svetim Duhom u slavi Boga Oca. Amen.

Zborna molitva - *Na svećenikov poziv, molimo kratko u šutnji. U ime zajednice svećenik zaključi zbornom molitvom.* **O. Amen.**

SLUŽBA RIJEČI

Slijede čitanja, koja završavaju: "Riječ Gospodnja!"
O. Bogu hvala.

Nakon prvog čitanja puk prihvaća i ponavlja pripjev. Prije evanđelja slijedi "Aleluja", a zatim:

S. Gospodin s vama.
O. I s duhom tvojim.

S. Čitanje svetoga Evanđelja po *I.*
O. Slava tebi, Gospodine.

Na kraju svećenik klikne: "Riječ Gospodnja!"
O. Slava tebi, Kriste.

Nakon homilije, kad je određeno, ispovijeda se vjera:

Vjerujem u jednoga Boga,
Oca svemogućega, stvoritelja neba i zemlje,
svega vidljivoga i nevidljivoga.
I u jednoga Gospodina Isusa Krista,
jedinorođenoga Sina Božjega.
Rođenog od Oca prije svih vjekova.
Boga od Boga, svjetlo od svjetla,
pravoga Boga od pravoga Boga.
Rođena, ne stvorena, istobitna s Ocem,
po kome je sve stvoreno.
Koji je radi nas ljudi i radi našega spasenja
sišao s nebesa.
Svi se naklone na riječi:
I utjelovio se po Duhu Svetom
od Marije Djevice: i postao čovjekom.
Raspet također za nas:
pod Poncijem Pilatom mučen i pokopan.
I uskrsnuo treći dan, po Svetom pismu.
I uzašao na nebo: sjedi s desne Ocu.
I opet će doći u slavi suditi žive i mrtve,
i njegovu kraljevstvu neće biti kraja.
I u Duha Svetoga, Gospodina i životvorca;
koji izlazi od Oca i Sina.

Koji se s Ocem i Sinom skupa časti
i zajedno slavi;
koji je govorio po prorocima.
I u jednu svetu katoličku i apostolsku Crkvu.
Ispovijedam jedno krštenje
za oproštenje grijeha.
I iščekujem uskrsnuće mrtvih.
I život budućega vijeka. Amen.

EUHARISTIJSKA SLUŽBA

S. Blagoslovljen si, Gospodine, Bože svega svijeta: od tvoje darežljivosti primismo kruh što ti ga prinosimo; ovaj plod zemlje i rada ruku čovječjih, postat će nam kruh života.

O. Blagoslovljen Bog u vijeke.

S. Blagoslovljen si, Gospodine, Bože svega svijeta: od tvoje darežljivosti primismo vino što ti ga prinosimo; ovaj plod trsa i rada ruku čovječjih, postat će nam piće duhovno.

O. Blagoslovljen Bog u vijeke.

Svećenik govori narodu:
Molite, braćo i sestre, da moja i vaša žrtva bude ugodna Bogu Ocu Svemogućemu.

O. Primio Gospodin Žrtvu iz tvojih ruku na hvalu i slavu svojega imena, i na korist nama i čitavoj svojoj svetoj Crkvi.

Nakon darovne molitve, narod zaključi: **Amen.**

EUHARISTIJSKA MOLITVA

S. Gospodin s vama.
O. I s duhom tvojim.
S. Gore srca.
O. Imamo kod Gospodina.
S. Hvalu dajmo Gospodinu Bogu našemu.
O. Dostojno je i pravedno.

Svećenik proslijedi raširenih ruku. Na kraju svi pjevaju ili govore: **Svet, svet, svet. Gospodin Bog Sabaot. Puna su nebesa i zemlja tvoje slave. Hosana u visini. Blagoslovljen koji dolazi u ime Gospodnje. Hosana u visini.**

Poslije podizanja svećenik kaže:
S. Tajna vjere. *Svi odmah ustanu i govore:*

O. Tvoju smrt, Gospodine, naviještamo, tvoje uskrsnuće slavimo, tvoj slavni dolazak iščekujemo.
Ili:
Kad god blagujemo ovaj kruh i pijemo kalež, tvoju smrt, Gospodine, naviještamo, tvoj slavni dolazak iščekujemo.
Ili:
Spasi nas, Spasitelju svijeta, koji si nas svojim križem i uskrsnućem oslobodio.

S. Po Kristu, i s Kristom i u Kristu... Čast i slava u sve vijeke vjekova.
O. Amen.

OBRED PRIČESTI

Svećenik pozove na molitvu Gospodnju:

S. Spasonosnim zapovijedima potaknuti i božanskim naukom poučeni usuđujemo se govoriti:

Svi se pridruže moleći:

O. Oče naš, koji jesi na nebesima, sveti se ime tvoje, dođi kraljevstvo tvoje, budi volja tvoja, kako na nebu tako i na zemlji. Kruh naš svagdanji daj nam danas. I otpusti nam duge naše kako i mi otpuštamo dužnicima našim. I ne uvedi nas u napast, nego izbavi nas od zla.

S. Izbavi nas, molimo, Gospodine, od svih zala, daj milostivo mir u naše dane, da s pomoću tvoga milosrđa budemo svagda i slobodni od grijeha i sigurni od sviju nereda: čekajući blaženu nadu: dolazak Spasitelja našega Isusa Krista.

O. Jer tvoje je kraljevstvo i slava i moć u vjekove.

S. Gospodine Isuse Kriste... kako je volja tvoja. Koji živiš i kraljuješ u vijeke vjekova.

O. Amen.

S. Mir Gospodnji bio vazda s vama.

O. I s duhom tvojim.

S. Pružite mir jedni drugima.

Jaganjče Božji, koji oduzimaš grijehe svijeta, smiluj nam se.
Jaganjče Božji, koji oduzimaš grijehe svijeta, smiluj nam se.
Jaganjče Božji, koji oduzimaš grijehe svijeta, daruj nam mir.

S. Evo Jaganjca Božjega, evo onoga koji oduzima grijehe svijeta. Blago onima koji su pozvani na gozbu Jaganjčevu.
O. Gospodine, nisam dostojan da uđeš pod krov moj, nego samo reci riječ i ozdravit će duša moja.

S. Tijelo Kristovo.
O. Amen.

Slijedi pričest, mogućnost šutnje, a potom slijedi Popričesna molitva.
S. Pomolimo se... Po Kristu Gospodinu našemu.
O. Amen.

ZAVRŠNI OBRED

S. Gospodin s vama.
O. I s duhom tvojim.
S. Blagoslovio vas Svemogući Bog,
Otac i Sin i Duh Sveti.
O. Amen.
S. Idite u miru.
O. Bogu hvala.

GRAFIČKI PRIKAZ

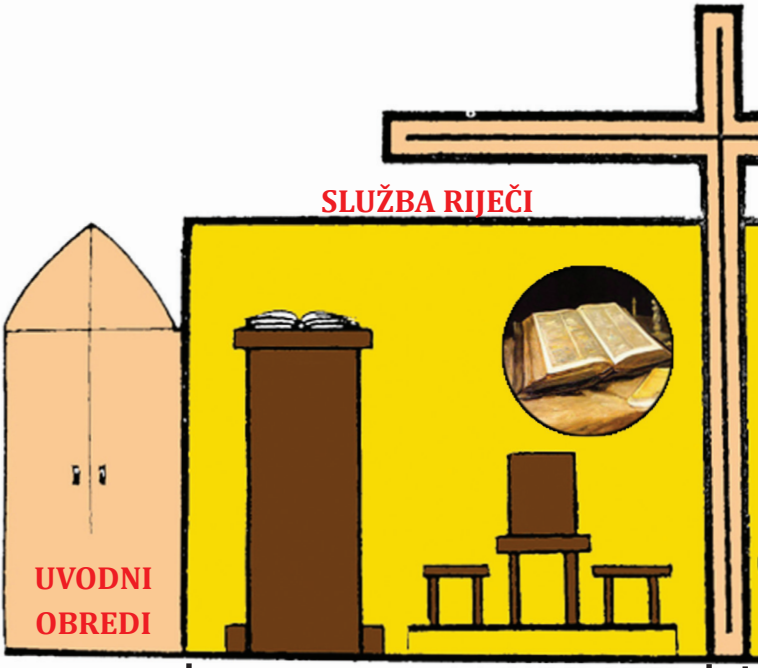

Ulazna pjesma
Pozdrav
Pokajnički čin
Gospodine...
Slava...
Molitva

Prvo čitanje
Psalam
Drugo čitanje
Aleluja

Evanđelje
Propovijed
Vjerovanje
Molitva vjernih

REDA SVETE MISE

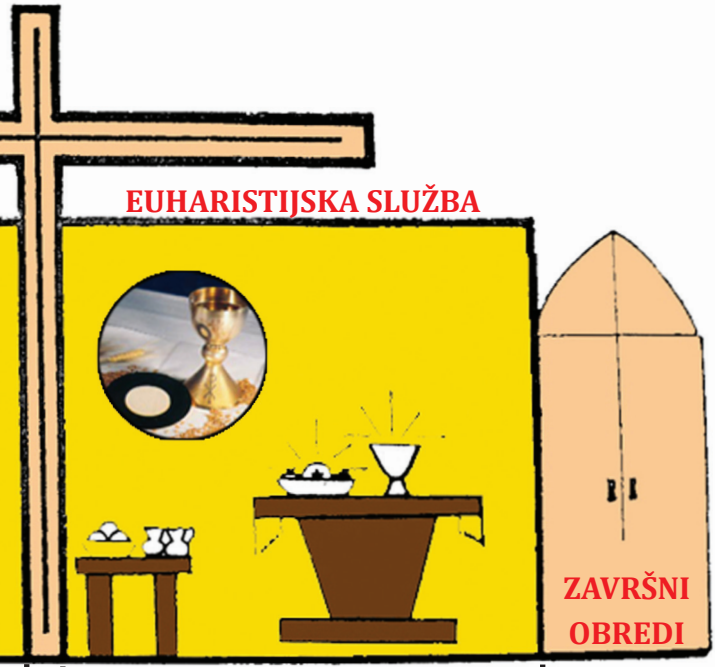

Prikazna pjesma	Podizanje	Blagoslov
Prinos darova	Oče naš	Idite u miru
Prikazanje kruha	Obred mira	Pjesma
Prikazanje vina	Jaganjče Božji	
Predslovlje	Pričest	
Pretvorba	Molitva	

MOLITVA ZAHVALE NAKON SVETE MISE

Zahvaljujem ti, presveti Gospodine, Oče svemogući, vječni Bože, što si se udostojao mene nevrjednoga slugu svoga, ne zbog kakvih mojih zasluga, nego samo po svome milosrđu, nahraniti dragocjenim Tijelom i Krvlju Sina svoga, Gospodina našega Isusa.

Molim te da mi ova sveta pričest ne bude jednom optužba za kaznu, nego spasonosno jamstvo oproštenja. Neka mi bude oružje vjere i štit dobre volje. Neka uništi moje pogrješke, istrijebi požude i pohote, neka mi umnoži ljubav i strpljivost, poniznost i poslušnost i obogati sve krjeposti! Neka me hrabro brani protiv zasjeda svih neprijatelja vidljivih i nevidljivih, neka potpuno smiri moje tjelesne i duševne sklonosti, neka me čvrsto poveže s tobom, jedinim i pravim Bogom, da sretno završim u tvojoj milosti dane svoga života.

Molim te da se udostojiš privesti mene, grješnika, k onoj neiskazanoj gozbi gdje si ti sa Sinom svojim i Duhom Svetim istinito svjetlo, punina dobara, vječna radost, savršena ugodnost i potpuna sreća svetima svojim. Po istomu Kristu Gospodinu našemu. Amen.

Korištena vrela:

- R. BERGER, *Mali liturgijski leksikon*, KS, Zagreb, 1993.
- R. DE GOURMONT, *Što je sveta misa?*, UPT, Đakovo, 2000.
- MAK - MALI KONCIL, mjesečni prilog GLASA KONCILA, Zagreb, godišta 1978.-2011.
- N. MIHALJEVIĆ, *Voditelj ministranata 3*; *Sveta Misa i liturgijsko znakovlje, Katehetska građa,* Donji Andrijevci 2006.
- Ž. R. PAVLIČIĆ, *Sveta Pričest - Kruh života,* Đakovo, 1996.
- T. SCHNITZLER, *O značenju mise*, KS, Zagreb, 2005.

Naša izdanja

- možete potražiti u obližnjoj pošti ili naručiti na adresi izdavača!

1. **NAŠA OBITELJ**, *molitvenik I.* 10 kn
2. **NAŠA OBITELJ**, *molitvenik II.* 20 kn
   (isti kao I., tvrdi uvez, veća slova)
3. **NAŠA OBITELJ**, *molitvenik III.* 20 kn
   (tvrdi uvez, prošireno izdanje)
4. **MOLITVENIK ZA SVAKI DAN** 20 kn
   (tvrdi uvez)
5. **GOSPIN MOLITVENIK** 15 kn
6. **ZAGOVOR SVETIH**
   Molitve svetima, za bolesne, pokojne... 15 kn
7. **BLAGOSLOV ZA NAŠU OBITELJ**
   Molitve za obitelj, bolesne, pokojne... 10 kn
8. **Korizma - KRIŽNI PUT,** *zbirka* 15 kn
9. **MLADI PRED BOGOM,**
   Molitvenik za mlade 15 kn
10. **SVETI ANTUN**, *molitvenik* (tvrdi uvez) 20 kn
11. **GOSPIN HODOČASNIK**, *molitvenik* 15 kn
12. **UPOZNAJTE SVETU MISU**, *priručnik* 10 kn
13. **DO ZDRAVLJA - VJEROM I MOLITVOM**
    Molitvenik za zdravlje (izlazi u sječnju) 15 kn

Budite širitelji - apostoli molitve i molitvenika.

Impresum:

UPOZNAJTE SVETU MISU
Naša obitelj, XII.
Drugo izdanje

Knjižnica "Ministrant"
Izdaje: Župa sv. Andrije apostola
Trg kralja Tomislava 2
35214 Donji Andrijevci
tel. 035/471-141
e-mail: nikica.mihaljevic@sb.t-com.hr
web: www.ministrant.net

Odgovara: Nikica Mihaljević
Pripremili: Nikica Mihaljević, Mihael Kelbas
Grafička obrada: mkelbas@gmail.com
Lektura: Anselma Salopek, prof.
Tisak: Tiskara Budrovci

Tiskano odobrenjem Nadbiskupskog ordinarijata Đakovo: br. 1317/2006.

ISBN: 978-953-7436-17-9

CIP zapis dostupan u računalnom katalogu Gradske i sveučilišne knjižnice Osijek pod brojem 130304034